

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

SLUTLIGT BESLUT
2023-12-22
Stockholm

Mål nr
ÖM 12531-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, slutligt beslut 2022-10-05 i mål nr M 3133-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

Utposten 2 AB, 559281-1078
c/o Svea Vind Offshore AB
Kyrkogatan 24 B
803 11 Gävle

Ombud: M.P.

Motpart

1. Storgrundet Nät AB, 556873-1722
Ringvägen 100
118 60 Stockholm

2. Storgrundet Offshore AB, 556709-7554
Ringvägen 100
118 60 Stockholm

Ombud för 1 och 2: M.E. och P.W.

SAKEN

Avvisad ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens beslut och

återförvisar målet dit för fortsatt behandling.

Dok.Id 1949615

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Utposten 2 AB (Utposten) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja beslutet att avvisa Utpostens ansökan och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Storgrundet Offshore AB (STOAB) och **Storgrundet Nät AB** (SNAB) har gemensamt motsatt sig en ändring av mark- och miljödomstolens beslut.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Utposten har anfört bl.a. följande.

STOAB har, vid tidpunkten för samrådets genomförande och än idag, ingen verksamhet på platsen som faktiskt kan påverkas eller störas. Det tillstånd som finns har inte några på förhand fastställda positioner för verksamheten. Med andra ord handlar det om en blott hypotetisk påverkan, vilket inte är tillräckligt för att anses vara särskilt berörd. Ett annorlunda sätt att uttrycka detta är att risken för skada eller olägenhet enbart är teoretisk (jfr NJA 2004 s. 590 I och II om sakägarbegreppet).

Av ett regeringsuppdrag till Havs- och vattenmyndighetens pågående utredning om exklusivitet inom allmänt vattenområde följer att rätten till ett område i allmänt vattenområde är oreglerad, och att ett tillstånd inte medför någon rättskraft på så sätt att en tillståndshavare, till skillnad från på land, inte kan åberopa ensamrätt eller exklusivitet till ett område. Frånvaron av exklusivitet utgör ytterligare stöd för att en innehavare av ett ej ianspråktaget tillstånd inte per automatik ska ses som särskilt berörd. Regeringen uppmärksammar att det, om en tillståndsinnehavare skulle ges exklusivitet, uppkommer nya problem om tillståndet inte tas i anspråk. Även detta övervägande, dvs. intresset av att tillståndsinnehavare inte lägger beslag på områden genom tillstånd som inte används, ger stöd för att STOAB inte ska anses som särskilt berört. Tillståndet har förblivit outnyttjat i mer än 10 år, vilket är en mycket lång tid i vindkraftssammanhang med den snabba teknikutvecklingen.

Utposten har, oaktat frågor om exklusivitet inom allmänt vattenområde och tillståndsrättskraft, på objektiv grund haft fog för att uppfatta STOAB:s intresse av att inleda verksamhet med stöd av tillståndet som mycket svagt. STOAB är därmed inte en enskild som ens vid tidpunkten för samråden 2019 kunde förväntas drabbas av störningar av en sådan allvarlighetsgrad, eller på ett sådant betydande sätt, som krävs för att vara särskilt berörd. Att denna bedömning har varit korrekt i det inledande samrådsskedet bekräftas även av dagens förhållanden. STOAB har, i stället för en ansökan om ändringstillstånd på grundval av 2011 års tillstånd, valt att ge in en ny tillståndsansökan i ett betydligt större område (som överlappar Utpostens område).

Samrådsskyldigheten gentemot STOAB har hur som helst fullgjorts dels genom annonsering i ortspress, dels genom direktkontakter med STOAB och dess företrädare. Direktkontakt har bl.a. skett genom ett e-postmeddelande vari Utposten frågade STOAB om STOAB önskade få en inbjudan till samråd. Dessförinnan har det varit kontinuerliga affärskontakter mellan Utpostens grundare (styrelseordförande respektive dåvarande VD) och STOAB:s styrelseordförande (dåvarande och nuvarande). Dessa kontakter syftade för Utpostens del bl.a. till att undersöka om det fanns samarbetsmöjligheter mellan bolagen och de respektive projekten. STOAB har härvid varit väl informerat om Utpostens planer på etablering i berört område.

En kommersiell aktör som STOAB, som har ett tillstånd avseende ett specifikt geografiskt område, får förväntas hålla sig uppdaterad via etablerad ortspress, i synnerhet om aktören avvaktar med att inleda någon verksamhet på platsen.

Det kan i ett geografiskt område finnas en mängd latent, outnyttjad tillstånd, för vilka något intresse i form av faktisk verksamhet ej manifesterats. Några register över meddelade tillstånd inom ett område finns inte. Området är därtill ett allmänt vattenområde utan några särskilda fastighetsägare. Att en professionell aktör (i den mån tillståndet värdesätts) har rutiner för att följa kungörelser och annan samhällsinformation i ortspressen, och god förmåga att förstå sådan information, framstår som självklart. Den samrådsannonsering som Utposten har genomfört ska därför rätteligen vägas in, i förhållande till STOAB, i väsentligt större mån än vad mark- och miljödomstolen har gjort. Även den direktkontakt som Utposten har tagit med STOAB i

september 2020 är tillräcklig för att uppfylla lagstiftningens krav om att ge berörda utrymme att lämna samrådssynpunkter, i vart fall tillsammans med övriga åtgärder.

En grundförutsättning för att avvisa en ansökan på grund av brister i samrådet måste vara att det finns ett orsakssamband mellan bristen i fråga och ett antagande om ett annat innehåll i ansökan, i termer av bl.a. lokalisering, i ett scenario där ett ”korrekt” samråd hade ägt rum (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 24 november 2014 i mål nr M 1859-14). Något sådant orsakssamband föreligger inte i detta fall. Även om ytterligare samråd skulle ha skett med STOAB skulle lokaliseringen i området ha ansetts fortsatt lämplig. Eventuella frågor om förutsättningar att optimera anläggningarna hade – i likhet med idag – återstått, vilket emellertid är en fråga att lösa i samband med detaljprojekteringen. En realisering av sökt vindkraftsetablering kommer inte påtagligt försämra förutsättningarna för STOAB:s hypotetiska verksamhet varken vad gäller vakförluster eller byggbarhet.

Resultatet av en samlad intresseavvägning mellan berörda enskilda och allmänna intressen är att avvisning är en oproportionerlig följd under omständigheterna i målet. Härvid ska särskilt beaktas att området är klart lämpligt för vindkraftsutbyggnad och att den enskilde, som anser sig förbisedd i samrådshänseende, inte representerar något motstående intresse i traditionell mening utan också vill få till stånd vindkraftsutbyggnad i området (STOAB:s nuvarande ansökan). Utposten har härtill i materiell mening beaktat STOAB:s tillstånd inför upprättande av samrådsunderlag och miljökonsekvensbeskrivning vad avser exempelvis kumulativa effekter. Att en sökande på ett otillräckligt sätt samråder med ett företag som önskar göra precis samma sak som sökanden, i samma bedömt lämpliga område, måste jämförelsevis betraktas som en klart mindre allvarlig brist än en brist som avser otillräckliga samråd med sådana myndigheter, fastighetsägare eller enskilda som (normalt sett) företräder direkt motstående intressen till sökandens exploateringsintresse. Samrådsbestämmelserna tjänar ytterst allmänna syften. En nyanserad tillämpning av bestämmelserna krävs för att undvika att rent inbördes konkurrensförhållanden mellan identiska exploateringsintressen ges oproportionerliga följder.

Sammanfattningsvis kan STOAB inte anses vara särskilt berört. För det fall STOAB anses som särskilt berört är vidtagna samrådsåtgärder likväl tillräckliga. Under alla förhållanden är eventuella brister i samrådsförfarandet så ringa att ett avvisningsbeslut är en oproportionerlig följd.

STOAB och **SNAB** har anfört bl.a. följande.

STOAB har alltsedan 2007 projekterat en vindkraftspark på Storgrundet och innehar sedan 2011 ett miljötillstånd omfattande bl.a. rätten att uppföra 70 vindkraftverk med en totalhöjd om maximalt 180 meter samt anläggning av kablar inom vindkraftsparkområdet och för anslutning till land. Arbets- och igångsättningstiden har förlängts till september 2026. SNAB innehar nätkoncessioner för anslutning av vindkraftsparken till anslutningspunkt och därefter anslutning till ett transmissionsnät.

STOAB har ansökt om ett nytt tillstånd för en etablering av en vindkraftspark på Storgrundet. STOAB arbetar alltjämt för en realisering av en vindkraftspark på Storgrundet, i enlighet med det befintliga tillståndet alternativt utifrån ett nytt. Utposten har hänvisat till den nya ansökan i flera avseenden som grund för påståendet att Utpostens samrådsskyldighet skulle ha bortfallit genom STOAB:s nya ansökan. STOAB anser att Utpostens argumentation rörande den nya ansökan saknar relevans för rättsfrågorna i förevarande mål och bemöter dem inte närmare.

STOAB har visat att en etablering av Utpostens vindkraftspark bl.a. skulle medföra betydande vakförluster och effektiv turbulens. Detta skulle leda till omfattande ekonomiska konsekvenser och i praktiken medföra hinder mot att anlägga en vindkraftspark i enlighet med gällande tillstånd. Utpostens sökta tillstånd äventyrar således möjligheten för STOAB att realisera sitt tillståndsgivna projekt, som har projekterats sedan 2007 med omfattande investeringar som följd.

Utposten gör gällande att det befintliga tillståndet skulle vara överspelat och hänvisar till att vindkraftsparken ännu inte har uppförts. Utpostens påståenden i denna del är felaktiga och utgör heller ingen rättslig grund för att påstå att STOAB inte skulle vara särskilt berört i samrådshänseende. STOAB har på intet sätt stängt dörren för en

realisering av det befintliga tillståndet. Bolaget har tvärtom arbetat parallellt med detta och en ny tillståndsansökan, för att om möjligt kunna nyttja vindresurserna i området ännu bättre men också för det fall ett nytt tillstånd inte meddelas.

SNAB är särskilt berört med hänsyn till att Utpostens sökta kabelkorridor H ligger inom samma område som redan omfattas av STOAB:s miljötillstånd respektive SNAB:s nätkoncession. Även i detta avseende är det således fråga om risk för en väsentlig påverkan på annan aktörs verksamhet, då möjligheten att ansluta den tillståndsgivna vindkraftsparken riskerar att påverkas negativt. Givet att STOAB:s och SNAB:s tillståndsgivna verksamheter blir direkt påverkade av Utpostens verksamhet, och därtill i mycket stor utsträckning, är det uppenbart att de är att betrakta som särskilt berörda.

Enligt gällande rätt finns inte något undantag enligt vilket rättskraften hos miljö- tillstånd för havsbaserade vindkraftsparker skulle vara mindre långtgående än för andra verksamheter. Lagakraftvunna miljötillstånd åtnjuter en nödvändig och stark rättskraft, som förlöper fram till att tillståndets giltighet löpt ut. STOAB:s miljötillstånd kan följaktligen inte inskränkas hur som helst. En annan ordning, där senare aktörer helt kan bortse från ett befintligt tillstånd som ännu inte tagits i anspråk, skulle stå i direkt motsats till syftet med miljötillstånd och i förlängningen leda till allvarliga konsekvenser för möjligheten att bedriva verksamheter som kräver miljötillstånd i Sverige.

Sammanfattningsvis har samråd inte skett på det sätt som föreskrivs enligt 6 kap. miljöbalken. STOAB och SNAB har som särskilt berörda varken inbjudits till samråd eller fått någon information om hur den planerade verksamheten kan komma att påverka bolagen. Därmed har bolagen inte fått möjligheten att lämna synpunkter på den planerade vindkraftsparken. Utposten har underlåtit att genomföra ett erforderligt samråd i god tid innan miljökonsekvensbeskrivningen upprättas och har därmed inte inhämtat information och samrådssynpunkter på bl.a. verksamhetens lokalisering, utformning och omgivningspåverkan.

Möjligheterna att läka ett bristfälligt samråd och miljökonsekvensbeskrivning i efterhand är begränsade. I förevarande fall är bristerna av sådan allvarlighetsgrad att

läkning senare under processen inte kan ske. Syftet med samrådet är att samrådsparter ska få en reell möjlighet att på ett tidigt stadium påverka utformningen av verksamheten och miljökonsekvensbeskrivningen. Ett regelrätt samråd av Utposten hade medfört att relevanta synpunkter om bl.a. lokalisering och utformning hade kunnat beaktas, vilket sannolikt hade resulterat i en väsentligt annorlunda miljökonsekvensbeskrivning med andra miljökonsekvenser. De allvarliga bristerna i samrådsfasen har således följt med till ansökan och sådana brister kan inte läkas i efterhand.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS SKÄL FÖR BESLUT

Har Utposten uppfyllt samrådskyldigheten?

Som mark- och miljödomstolen har angett ankommer det på verksamhetsutövaren att identifiera vilka som kan antas bli särskilt berörda och genom riktade åtgärder försöka nå fram till dem med information om samrådet. Ett viktigt syfte med det förfarandet är att på ett tidigt stadium få ett så bra underlag som möjligt inför arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen och den planerade tillståndsansökan. Det ligger i sakens natur att en verksamhetsutövare inför avgränsningssamrådet behöver ta ställning till vem som är särskilt berörd. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan det ställningstagandet, för det fall att det senare visar sig att verksamhetsutövaren gjort en felaktig bedömning, innebära att ansökan avvisas på grund av bristande samråd. Det finns alltså goda skäl för en verksamhetsutövare att inte avgränsa kretsen som anses särskilt berörd alltför snävt.

En verksamhetsutövare som bedriver verksamhet i form av en vindkraftspark i omedelbar anslutning till det område där en ny vindkraftsverksamhet ska bedrivas, bör som utgångspunkt anses vara särskilt berörd enligt 6 kap. 30 § miljöbalken. Detsamma får anses gälla om verksamhetsutövaren på den angränsande platsen visserligen inte har påbörjat sin verksamhet, men har ett tillstånd att bedriva verksamhet där. Det saknas i princip skäl att i detta avseende göra någon annan bedömning endast av det skälet att den tillståndsgivna verksamheten ska bedrivas inom allmänt vattenområde.

STOAB och SNAB tillställdes inte någon inbjudan till samråd i samband med att Utposten inledde sitt samrådsförfarande 2019. Det står klart att STOAB sedan 2011 har tillstånd att bedriva havsbaserad vindkraft i omedelbar anslutning till det område där Utposten har för avsikt att bedriva motsvarande verksamhet. Som utgångspunkt är därför STOAB att betrakta som särskilt berört på ett sådant sätt att bolaget borde ha bjudits in till samråd i god tid. Mot bakgrund av de uppgifter som har lämnats om att SNAB:s nätkoncession kan komma att påverkas av en av Utposten sökt kabelkorridor saknas skäl att göra någon annan bedömning vad gäller SNAB.

Som skäl för att STOAB och SNAB inte fick någon inbjudan till samrådet och att de inte ska anses vara särskilt berörda har Utposten uppgett bl.a. följande. När samrådsprocessen inleddes under 2019 hade STOAB inte någon avsikt att uppföra en vindkraftspark baserad på tillståndet från 2011. STOAB hade vid flera tillfällen lämnat information till Utposten om ett intresse att ta i anspråk 2011 års tillstånd. Företrädare för Utposten hade sedan 2015 återkommande kontakter med företrädare för STOAB. Kontakterna rörde bl.a. möjligheterna till samarbete för att finna synergieffekter mellan vindkraftsparkerna. I juli 2017 lämnade STOAB:s styrelseordförande besked till Utpostens grundare att STOAB beslutat att lämna den svenska marknaden då det var för svårt att bedriva verksamhet här och att fokus i stället skulle läggas på verksamhet i andra delar av världen.

Utposten har vidare uppgett att de anser att STOAB och SNAB kunnat tillvarata sina intressen genom de samrådsåtgärder som Utposten har vidtagit, bl.a. genom det öppna samrådsförfarandet.

STOAB och SNAB har bekräftat att det har förekommit kontakter mellan dem och Utposten, men framhållit att kontakterna endast gällt övergripande frågor om samverkan mellan projekten gentemot regionen och att diskussionerna aldrig avsett samråd om Utpostens planerade verksamhet och dess påverkan på STOAB:s och SNAB:s planerade verksamheter.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att Utpostens uppfattning att STOAB vid tiden för samrådet inte hade för avsikt att ta det tidigare tillståndet i anspråk får visst

stöd av att STOAB numera har ansökt och fått ett nytt tillstånd att bl.a. uppföra och driva en gruppstation för vindkraft delvis inom samma område som det tidigare tillståndet och delvis inom samma område som omfattas av Utpostens ansökan. Enbart den omständigheten att en verksamhetsutövare inte har för avsikt att ta sitt tillstånd i bruk innebär emellertid inte att denne inte är att betrakta som särskilt berörd. En tillkommande verksamhet kan t.ex. påverka möjligheten att överlåta ett tillstånd eller på annat sätt förfoga över, eller dra nytta av, det. Som STOAB och SNAB har anfört så kan arbetet med en tidigare tillståndsgiven verksamhet fortsätta parallellt med framtagandet av en ny tillståndsansökan.

Av utredningen framgår vidare att STOAB kände till att Utposten avsåg att bedriva vindkraftsverksamhet på det aktuella området. Den omständigheten kan dock inte föra med sig att skyldigheten att bjuda in till samråd skulle falla bort. Detsamma gäller i fråga om Utpostens påstående om att STOAB och SNAB hade kunnat delta i det öppna samrådsförfarandet efter annonseringen i dagspressen.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att STOAB, i egenskap av innehavare av tillstånd för vindkraftverk på angränsande område, och SNAB i egenskap av innehavare av nätkoncession inom ett område som kan påverkas av Utpostens anläggningar, varit att betrakta som särskilt berörda och att Utposten, trots de kontakter som förevarit mellan bolagen, borde ha genomfört ett riktat avgränsningssamråd gentemot dessa bolag.

För det fall att STOAB och SNAB ska anses som särskilt berörda har Utposten anfört att samrådsskyldigheten i vart fall uppfyllts i och med den förfrågan om samråd som ställdes i mailkonversationen mellan parterna i september 2020.

Av ingivna mail framgår följande. Den 16 september 2020 skickade STOAB över underlag för samråd avseende sitt nya vindkraftsprojekt till Utposten och angav samtidigt att man såg fram mot en inbjudan till samråd angående Utpostens projekt. Utposten återkom samma dag med frågan om STOAB ville ha en inbjudan. Utposten angav då även att samrådsförfarandet genomfördes 2019, att samråd med enskilda hade hållits den 12 och 13 september och med samtliga myndigheter den 21 mars 2019

samt att miljökonsekvensbeskrivningen och ansökan låg klara i avvaktan på kompletterande samråd. Utposten uppgav även att kontakt hade tagits med STOAB inför projekteringen under 2017 och 2018, att bolaget hade försökt få till stånd möten under flera år och att en företrädare för STOAB, i samband med ett möte, uppgett att han skulle återkomma, vilket han inte gjorde. STOAB återkom dagen därpå med ett tack för bekräftelse av mottagandet av det egna samrådsunderlaget samt hänvisade till en annan företrädare för bolaget och den dialog som fanns med honom vad gäller ”det övriga” som Utposten tagit upp i sitt meddelande.

Såvitt framgår av utredningen sökte Utposten inte personen som det hänvisats till för svar och varken personen i fråga eller någon annan på STOAB återkom till Utposten. Det åligger sökanden att utifrån omständigheterna bestämma samråds-kretsen. När STOAB inte gav något uttryckligt svar på Utpostens fråga om STOAB ville ha en inbjudan till samråd, mot bakgrund av de uppgifter Utposten lämnade i mailet, borde Utposten ha återkommit till STOAB för en bekräftelse på att STOAB inte ville delta i ett avgränsat samråd. STOAB hade ju tidigare angett att bolaget såg fram mot en inbjudan. Vad som sades mellan parterna vid mailkonversationen kan alltså inte anses ha gett Utposten befogad anledning att anta att STOAB avstod från samråd. Samrådsskyldigheten kan alltså inte anses uppfylld.

Föranleder bristerna att ansökan bör avvisas?

Frågan är då om bristen i samrådsförfarandet är av så allvarlig karaktär att ansökan ska avvisas eller om bristen kan åtgärdas inom ramen för pågående tillståndsprocess.

Som framgått ovan är det verksamhetsutövarens uppgift att i det inledande skedet bedöma och avgränsa vilka som kan antas bli särskilt berörda utefter kriterier som framstår som lämpliga i det enskilda fallet. Mark- och miljööverdomstolen har i tidigare avgöranden, när det varit fråga om att bestämma en krets av särskilt berörda enskilda personer, angett att om sådana avvägningar har gjorts och rimliga åtgärder vidtagits för att nå dessa enskilda bör det mycket sällan finnas skäl för prövningsmyndigheten att, när ansökan väl gjorts, avvisa den på grund av att kretsen av särskilt berörda då bedöms vara något större än som antogs vid samrådet (se rättsfallen MÖD

2022:27 och MÖD 2015:35). Frågan om det i efterhand är möjligt att avhjälpa brister i samrådsförfarandet får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och bedömningen ska göras med hänsyn till framför allt verksamhetens art och omfattning samt de allmänna och enskilda intressen som berörs (se bl.a. rättsfallet MÖD 2003:88).

I detta fall har Utposten genomfört samråd vid flera tillfällen under tiden mars 2019 – september 2020. Inledningsvis bjöds ett antal myndigheter och kommuner in till ett avgränsningssamråd och därefter annonserades i lokalpressen med inbjudan till samrådsmöte. Därutöver har separata samrådsmöten hållits med aktörer som önskade detta.

Utposten har vidtagit åtgärder för att bedöma och avgränsa vilka som kan antas bli särskilt berörda av deras planerade verksamhet. Som framkommit ovan gjorde Utposten en felaktig bedömning av huruvida STOAB och SNAB var särskilt berörda, men det har i övrigt inte framkommit några brister i det genomförda samrådsförfarandet. Samrådsbristen vad gäller STOAB, och SNAB, hade sannolikt kunnat lösas om Utposten låtit genomföra ett särskilt samråd efter det att STOAB efterfrågat detta i september 2020. STOAB hade dock, utifrån informationen från Utposten om att samrådsförfarandet egentligen var avslutat men att det fortfarande fanns en möjlighet att få en inbjudan till samråd, tillfälle att återkomma till Utposten med tydligt besked om att de ville få en reell möjlighet att få sina synpunkter beaktade innan ansökan lämnades in. STOAB tog dock inte tillvara på möjligheten.

Ett samråd ska avse verksamhetens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan. De frågor som såväl STOAB som SNAB i första hand kan förväntas ha synpunkter på får anses avse sådant som med fördel hade kunnat adresseras i ett tidigt orienterande samrådsskede, men som ändå kan beaktas under den fortsatta processen, såsom minimering av vakförluster eller annan negativ inbördes inverkan mellan de två vindkraftsparkerna. Frågan om lokalisering av vindkraft överhuvudtaget är lämplig i området och verksamhetens omfattning med hänsyn till miljöeffekter av verksamheten, får anses ha omfattats av det samråd som har genomförts i övrigt och utredningen i den delen kan inte antas ha försämrats av det uteblivna samrådet med STOAB och SNAB, som själva har ett intresse av anläggandet av en vindkraftspark i samma område.

Med hänsyn till de kontakter som förevarit mellan parterna innan ansökan lämnades in, varvid STOAB hade möjlighet att tydliggöra att bolaget ville ha ett särskilt samråd, samt att de frågor som skulle ha aktualiserats vid ett samråd mellan just dessa bolag är av begränsad betydelse i förhållande till verksamhetens miljöeffekter och inte är ägnade att påverka verksamhetens lokalisering eller omfattning annat än i begränsad omfattning, anser Mark- och miljööverdomstolen att bristerna i det genomförda samrådet inte är så allvarliga att de bör medföra att ansökan avvisas. Den omständigheten att STOAB och SNAB inte blivit inbjudna till ett särskilt samråd utgör därför inte ett tillräckligt skäl för att avvisa ansökan. Mark- och miljödomstolen har alltså inte haft fog att avvisa ansökan på den grund som skett. Det överklagade avgörandet ska därmed undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Som framgått ovan har STOAB numera, genom mark- och miljödomstolens avgörande den 14 september 2023 i mål nr M 1569-21 (Mark- och miljööverdomstolens mål nr M 12177-23), fått tillstånd att bl.a. uppföra och driva en gruppstation för vindkraft delvis inom samma område som omfattas av Utpostens ansökan. Den omständigheten påverkar inte Mark- och miljööverdomstolens bedömning vad gäller den nu aktuella frågan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2024-01-19

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Lars Olsson (skiljaktig) och Margaretha Gistorp, referent.

Efter det att handläggningen av målet har påbörjats har en av Mark- och miljööverdomstolens ledamöter fått förhinder. Handläggningen av målet har därför fortsatt med tre ledamöter (2 kap. 10 § första stycket lagen [2010:921] om mark- och miljödomstolar).

Föredraganden har varit Jennifer Jarebro.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

SKILJAKTIG MENING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Hovrättsrådet Lars Olsson är skiljaktig och anför att skälen för beslutet borde ha utformats enligt följande.

STOAB har sedan 2011 tillstånd att bedriva havsbaserad vindkraft i omedelbar anslutning till det område som Utpostens ansökan om samma typ av verksamhet avser. Utposten kände till detta. Tillståndet har inte tagits i anspråk. Utredningen visar att Utpostens verksamhet skulle medföra s.k. vakförluster för STOAB om 2011 års tillstånd togs i anspråk. Dessa omständigheter talar med styrka för att STOAB kunde antas bli särskilt berört av ansökan (6 kap. 30 § miljöbalken).

Utposten har mot detta invänt att bolaget antog att STOAB inte hade för avsikt att ta sitt tillstånd i anspråk och därför bedömt att STOAB inte var särskilt berört utan i stället kunde tillvarata sina eventuella intressen inom det öppna samrådsförfarandet. Utposten har hänvisat till att STOAB vid flera tillfällen gav uttryck för denna inställning. Det första tillfället är i juli 2017. Då ska STOAB:s styrelseordförande ha informerat Utpostens grundare om att STOAB beslutat att lämna den svenska marknaden eftersom det var för svårt att bedriva verksamhet här och att fokus i stället skulle läggas på verksamhet i andra delar av världen. Även vid senare kontakter mellan bolagen ska liknande besked ha getts. I september 2020 efterfrågade Utposten, trots sin ursprungliga bedömning att STOAB inte var att betrakta som särskilt berört, om STOAB önskade en inbjudan till samråd. STOAB och SNAB har bekräftat att Utposten haft kontakter med dem men framhållit att kontakterna endast gällt övergripande frågor om samverkan projekten mellan gentemot regionen.

I inledningen av nyss nämnda dialog mellan parterna sände STOAB den 16 september 2020 per e-post över underlag för samråd avseende sitt nya vindkraftsprojekt och angav att man dels ville ha en bekräftelse på mottagandet av samrådsunderlaget, dels såg fram mot inbjudan till samråd angående Utpostens projekt. Utposten återkom samma dag och frågade då om STOAB ville ha en inbjudan till samråd. STOAB svarade dagen efter och tackade för bekräftelsen samt tillade att man angående det

övriga ville hänvisa till en annan namngiven person. Det har inte redovisats om Utposten tog kontakt med den personen.

Mark- och miljööverdomstolen kan sammanfattningsvis konstatera att STOAB en dryg månad innan Utposten i slutet av oktober 2020 gav in sin tillståndsansökan efterfrågade en inbjudan till samråd och att de besked som lämnades i anslutning till detta inte kan förstås på annat sätt än att önskemålet om inbjudan kvarstod. Att STOAB tre år senare fått ett nytt tillstånd som omfattar stora delar av verksamhetsområdet enligt 2011 års tillstånd, såvitt framgår bl.a. den del som gränsar mot Utpostens önskade verksamhetsområde, och dessutom delar av det område som Utpostens ansökan avser förändrar inte detta och talar snarast mot att STOAB haft för avsikt att lämna den svenska marknaden.

Mark- och miljööverdomstolen anser mot denna bakgrund att STOAB kunde antas bli särskilt berört av den aktuella ansökan och att vad som förekom vid kontakterna mellan parterna inte förändrar detta. Samråd skulle därför ha skett.

Det är ostridigt att Utpostens sökta kabelkorridor H ligger inom samma område som redan omfattas av STOAB:s miljötillstånd respektive SNAB:s nätkoncession och att SNAB innehar nätkoncessioner för anslutning av vindkraftsparken till anslutningspunkt och därefter anslutning till ett transmissionsnät. SNAB har, utan att närmare utveckla skälen för detta, hävdatt att möjligheten att ansluta den tillståndsgivna vindkraftsparken riskerar att påverkas negativt.

Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att också SNAB kunde antas bli särskilt berört. Ett samråd skulle därför ha skett även med SNAB.

Frågan blir vid dessa bedömningar om det är möjligt att i efterhand avhjälpa de uteblivna samråden med STOAB och SNAB på ett sätt som innebär att ansökningsen kan prövas. Detta får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Bedömningen bör göras med hänsyn till framför allt verksamhetens art och omfattning samt de allmänna och enskilda intressen som berörs. (Jfr MÖD 2003:88.)

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att de omständigheter som har redovisats i målet inte ger underlag för en annan bedömning än att SNAB:s intressen, trots det uteblivna samrådet, kan tillvaratas på ett fullgott sätt vid en tillståndsprövning och ansökningen bör därför inte avvisas.

Även när det gäller påverkan på STOAB:s verksamhet är de redovisade omständigheterna få. Det handlar framför allt om vakförluster, vilka av parterna har uppskattats till ca 2 procent. STOAB har haft ett berättigat intresse av att under ett samråd få föra fram sina synpunkter och söka få dem tillgodosedda. I den mån de inte hade fått gehör för synpunkterna så hade de fått hanteras i tillståndsprocessen. Det bör också beaktas att 2011 års tillstånd ännu inte tagits i anspråk och det har inte framkommit att det uteblivna samrådet på något särskilt sätt inneburit svårigheter för STOAB, t.ex. när det gäller planeringen av sin egen verksamhet. Utposten säger sig också i materiell mening ha beaktat STOAB:s tillstånd inför upprättande av samrådsunderlag och miljökonsekvensbeskrivning vad avser exempelvis kumulativa effekter. De frågor som lämpligen hade hanterats under ett samråd bedöms därför kunna hanteras på ett fullgott sätt under tillståndsprocessen och utan att det uppstår egentliga olägenheter för STOAB. Vid en samlad bedömning anser Mark- och miljööverdomstolen att det uteblivna samrådet inte innebär att det fanns skäl att avvisa tillståndsansökan.

Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att såväl STOAB som SNAB kunde antas bli särskilt berörda av Utpostens ansökan och att Utposten därför skulle ha samrått med dem. Mark- och miljööverdomstolen anser dock att de uteblivna samråden inte innebär att det fanns skäl att avvisa tillståndsansökan.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

SLUTLIGT BESLUT
2022-10-05
meddelat i Östersund

PARTER

Sökande

Utposten 2 AB, 559281-1078
c/o Svea Vind Offshore AB
Kyrkgatan 24 B
803 11 Gävle

Ombud: M.P.

SAKEN

Tillstånd enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken för anläggande och drift m.m.
av Vindpark Utposten 2, Gävle kommun

SLUTLIGT BESLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar Utposten 2 AB:s ansökan.
2. Mark- och miljödomstolen förpliktigar Utposten 2 AB att utge rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Gävleborgs län med 140 000 kr jämte ränta på detta belopp enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.
3. Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften, enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, till samma belopp som tidigare bestämts, dvs. 400 000 kr.

Dok.Id 418056

Postadress
Box 708
831 28 Östersund

Besöksadress
Storgatan 6

Telefon
063-15 06 00
E-post: mmd.ostersund@dom.se
www.ostersundstingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Målets handläggning har omfattat skriftväxling och huvudförhandling med cirka 470 aktbilagor under flera års tid. Sökande i målet var från början Svea Vind Offshore AB och ansökan har tidigt under målets handläggning övertagits av Utposten 2 AB. I detta beslut sammanfattas Utposten 2 AB:s (sökanden/Utposten 2) och de olika parternas slutliga yrkanden, grunder och inställning.

ANSÖKAN

Sammanfattningsvis har sökanden yrkat på att tillstånd ska ges till anläggande och drift m.m. av Vindpark Utposten 2, Gävle kommun, och att utredningskraven i miljöbalken är uppfyllda i sin helhet samt att miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) är tillräcklig och ska godkännas.

Sökanden har kompletterat sin ansökan med i huvudsak styrkande av rådighet inom delar av vattenområdet och landanslutningar, samhällsekonomisk analys, hindersbelysning, kulturmiljöanalys, påverkan på ströms- och sedimentationsförhållanden, tillkommande fågel- och infaunainventering, utredningar avseende marin arkeologi, beräkning av sedimentspridning vid kabeldragning, inventering av fastsittande växter och alger, PM ekonomisk säkerhet, utredning av länsfiskekonsult, utredning avseende vakförluster, PM kumulativa effekter, översiktlig sedimentundersökning, botten scanning, marinarkeologisk utredning etapp 1 enligt kulturmiljölagen (1988:950), fördjupad helcom hub-analys, habitatmodellering samt ytgeologisk tolkning av data från sidotittande sonar.

Sökandes slutliga yrkanden

Sökanden ansöker om tillstånd enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken att inom allmänt vattenområde om 36 km² uppföra, driva och efter uttjänad verksamhet montera ned gruppstation för vindkraft, Vindpark Utposten 2. Sökanden yrkar i första hand att tillstånd medges till uppförande av maximalt 32 vindkraftverk med en totalhöjd om högst 350 möh. Sökanden yrkar i andra hand att tillstånd medges till uppförande av maximalt 32 vindkraftverk med en totalhöjd om högst 350 möh, dock att uppförande

av fler än 27 vindkraftverk förutsätter godkännande av Försvarsmakten. Sökanden ansöker vidare om att få utföra erforderliga tillhörande arbeten i vattenområde i samband med uppförande av gruppstationen, såsom anläggande av maximalt två (2) transformatorstationer och uppsättande av maximalt tre (3) mätstationer med en totalhöjd om högst 350 möh samt nedläggning av kablar i vattenområde såväl inom gruppstationen som mellan gruppstationen och landanslutningen. Allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökan jämte bilagor samt vad sökanden i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet. Berörda områden och koordinater redovisas i bilaga A till ansökan.

Sökanden yrkar att

- igångsättningstiden avseende den miljöfarliga verksamheten bestäms till tio (10) år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft,
- arbetstiden, inom vilken den ansökta vattenverksamheten ska vara utförd, fastställs till tio (10) år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft,
- tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada bestäms till tio (10) år räknat från arbetstidens utgång,
- tillståndet ska gälla i 45 år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft,
- verkställighetsförordnande meddelas för att så tidigt som möjligt kunna komma igång med byggförberedelser, detaljprojektering och de åtgärder som krävs för genomförande av kontrollprogrammets förberedande fas, inklusive uppförande av mätmaster och utförande av provtagningar, samt
- att domstolen godkänner den till ansökan bifogade MKB.

Sökandens slutliga villkorsförslag

Villkor 1 Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad sökanden har framfört i ansökan och i övrigt åtagit sig i ärendet.

Villkor 2 Bolaget ska, senast sex (6) månader innan anläggningsåtgärder påbörjas, samråda med berörda myndigheter om erforderliga åtgärder till skydd mot störningar

för sjöfarten under anläggningsfasen. Till grund för dessa åtgärder ska det tas fram en maritim riskanalys. Bolaget ska därvid utföra och bekosta erforderliga sjösäkerhetsåtgärder.

Bolaget ska, senast sex (6) månader innan anläggningsarbetet påbörjas, utreda och kartlägga vindkraftsparkernas potentiella påverkan på radiotäckningen från Sjöfartsverkets radiostationer. Utredningar och åtgärder för att bibehålla radiotäckning bekostas av sökanden.

Bolaget ska, senast sex (6) månader innan anläggningsåtgärder påbörjas, samråda med Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Trafikverket, Försvarmakten, Kustbevakningen, Sjöräddningssällskapet och länsstyrelsen om vindkraftparkens slutgiltiga utformning inklusive verkens placering, utformning och säkerhetsavstånd samt en utmärkningsplan. Även kablarnas slutgiltiga dragning ska samrådats.

Villkor 3 Innan byggnads- och anläggningsåtgärder påbörjas ska en beredskaps-, miljö- och räddningsplan utarbetas efter samråd med Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Räddningstjänst, Kustbevakningen samt Sjöräddningssällskapet. Planen ska kontinuerligt följas upp årligen, utvärderas och förbättras där någon av de inbjudna parterna så anser.

Villkor 4 Ljudnivån från verksamheten efter det att vindkraftsanläggningen har tagits i drift, ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) utomhus på uteplats invid bostads- eller fritidshus.

Den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder får på grund av anläggnings- och avvecklingsarbeten inte överstiga:

- 60 dB(A) dagtid (kl. 07-19) vardagar
- 50 dB(A) kvällstid (kl. 19-22) vardagar och dagtid (kl. 07-19) helgdagar
- 45 dB(A) kvällstid (kl. 19-22) helgdagar och nattetid (kl. 22-07) samtliga dygn.

Kontroll av villkoret ska ske enligt kontrollprogrammet.

Villkor 5 Samtliga vindkraftverk ska ges en enhetlig utformning och färgsättning och blir ljusgrå.

Villkor 6 Hinderbelysning för sjöfart och luftfart ska, utifrån gällande lagstiftning, så långt som möjligt utformas så att olägenheter för boende vid kusten kan undvikas.

Villkor 7 Bullerdämpande åtgärder ska användas vid pålning under maj till september. Vid pålning får undervattensljudet inte överstiga värdena enkel puls SEL 170 dB re 1µPa2s vid Lövgrunds rabbar. Vid överskridande av värdena ska åtgärder omedelbart vidtas för att minska pålningsljudet så att värdena inte överskrids.

Inför pålningsarbeten ska sälskrämmor användas för att skrämman bort marina däggdjur från området innan pålning eller liknande arbeten som medför kraftiga undervattensljud påbörjas. Pålning ska därefter inledas med soft-start varefter styrkan successivt trappas upp. S.k. ramp up.

Villkor 8 Farligt avfall och kemiska produkter som används vid anläggningsarbeten samt vid drift och underhåll, ska hanteras och förvaras så att eventuellt spill och läckage kan uppmärksammas och samlas upp.

Villkor 9 För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av hur villkoren följs. Kontrollprogrammen ska gälla såväl under anläggnings-, drifts- som avvecklingsskedet.

I kontrollprogrammen ska metoder och tillvägagångssätt för kontroll och utvärdering anges. Kontrollprogrammen ska i de delar som avser anläggnings-, drifts- och avvecklingsskedet redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre (3) månader innan arbetet påbörjas.

Villkor 10 Bolaget ska ställa ekonomisk säkerhet för återställningsåtgärder om totalt 7,5 miljoner kronor per uppfört vindkraftverk. Säkerheten ska byggas upp under en tjugofemårsperiod och årligen under vindkraftsverkens livslängd indexuppräknas efter konsumentprisindex, där året för driftstart utgör bas. Den första avsättningen ska ske

med en garanti om tio miljoner kronor och överlämnas till Länsstyrelsen Gävleborg i samband med att Vindpark Utposten 2 tas i drift.

Villkor 11 För det fall lämningar eller indikationer på lämningar påträffas i samband med detaljprojektering av etableringsområdet för vindkraftverken eller i kabelkorridorerna ska rapportering och samråd ske med länsstyrelsen för behov av vidtagande av ytterligare åtgärder. Bolaget ska hålla ett skyddsavstånd om minst 100 meter vid påträffad marin arkeologisk möjlig lämning samt kända lämningar och lämningssindikationer tillgängliggjorda genom Riksantikvarieämbetets fornreg samt e-arkiv ”forndok”.

Villkor 12 Senast en (1) månad efter det att anläggningsarbeten har slutförts ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten.

Villkor 13 Efter färdigställande ska anläggningen mätas in och vattenområdet sjömätas, enligt sjömättningsstandard FSIS-44. Omfattningen av sjömätningen ska bestämmas i samråd med Sjöfartsverket. I samband med detta bör även utredning ske om vattenområden för sjöfarten i anslutning till vindkraftsparken bör sjömätas. Inmätning och sjömätning ska delges Sjöfartsverket. Innan data från sjömätning översänds ska kontakt tas med Sjöfartsverket via ufs@sjofastsverket.se.

Villkor 14 Senast tolv (12) månader innan återställningsåtgärder och nedmontering påbörjas ska plan för detta redovisas till tillsynsmyndigheten. Planen ska innehålla metod samt tidsplan. Beslut om detaljer gällande nedmontering och återställning ska tas av tillsynsmyndigheten efter samråd med verksamhetsutövaren och Sjöfartsverket. Senast två (2) år efter vindkraftsanläggningen eller delar av anläggningen, såsom enskilda vindkraftverk, permanent tagits ur drift ska vindkraftverk, maskinhus, transformatorer och annan utrustning ha avlägsnats i enlighet med detta villkor.

Villkor 15 Senast sex (6) veckor före arbetets start ska detta meddelas till Sjöfartsverkets Ufs-redaktion (ufs@sjofastsverket.se) samt Sjöfartsverkets lotsområde

Gävle (gavle@sjofartsverket.se) så att information kan delges genom sjöfartens informationsvägar. Informationen ska innehålla uppgifter över område, tidsplan, omfattning, kontaktvägar till arbetsledning samt eventuella andra uppgifter av betydelse för sjötrafiken. Informationen ska uppdateras i god tid när så krävs. Angivande av koordinater ska ske i SweReff 99 TM.

Villkor 16 Varje enskilt vindkraftverks exakta placering inom angivet verksamhetsområde ska godkännas av Försvarsmakten innan anläggningsarbetet för respektive verk påbörjas.

Arbetstid och tid för oförutsedd skada

Bolaget yrkar att arbetstiden, inom vilken den ansökta vattenverksamheten ska vara utförd, fastställs till tio (10) år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft. Bolaget yrkar att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada till tio (10) år räknat från arbetstidens utgång.

Verkställighetsförordnande

Bolaget yrkar på verkställighetsförordnande för att så tidigt som möjligt kunna komma igång med byggförberedelser, detaljprojektering och de åtgärder som krävs för genomförande av kontrollprogrammets förberedande fas, inklusive uppförande av mätmaster och utförande av provtagningar.

Därtill har bolaget medgett följande av länsstyrelsen föreslagna villkor:

Villkor B

Vid kabeldragning i grundare områden, 0-6 meter, och i områden med förorenade sediment ska metoder väljas och skyddsåtgärder vidtas för att minimera grumling. Metoder och skyddsåtgärder ska samrådats och godkännas av tillsynsmyndigheten.

Villkor C

Nedläggning av kabel får ej ske inom Axmar Helcom MPA.

Villkor D

Bolaget ska senast en månad innan byggnads- och anläggningsarbetena påbörjas lämna in en skriftlig arbets- och tidplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska framgå de olika anläggningsmomenten och de skyddsåtgärder som kommer att vidtas i de olika momenten samt de aktiviteter som ska vidtas med anledning av kontrollprogrammet.

INKOMNA YTTRANDEN

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen i Gävleborgs län (länsstyrelsen) har slutligen och sammanfattningsvis framfört att ansökan, trots en del brister i MKB, tillstyrks. Bristerna gäller bl.a. att modelleringen av utbredningen av växtlighet som bolaget genomfört i sig inte är av den detaljeringsgrad att den ensam kan utgöra grund för en bedömning av utbredning av växtlighet i området inklusive kabelkorridorer. Länsstyrelsen anser också att det är svårt att dra slutsatser från de fågelinventeringar som gjorts under 2020 och 2021. Trots ovanstående brister anser länsstyrelsen att det går att ta ställning i ärendet eftersom myndigheten besitter nödvändig kunskap om påverkan på fågel, växtlighet och infauna i ansökningsområdet till följd av utredningar i andra projekt. Bristerna är således inte av den arten att länsstyrelsen anser att verksamheten inte kan prövas eller tillåtas. Länsstyrelsen kan konstatera att en etablering av en vindkraftpark inom ansökt område sammantaget bedöms vara positiv ur ett hållbarhetsperspektiv och medför begränsad och acceptabel miljöpåverkan i övrigt. För att nå det nationella målet om 100 % förnybart energisystem 2040 finns ett ökat behov av vindkraft. Även inom EU finns mål om kraftig ökning av förnybar elproduktion. Särskilt havsbaserad vindkraft kan ge stora effekter vid rätt förutsättningar. Platsen bedöms också vara väl lämpad och är utpekad i Hav- och vattenmyndighetens förslag till havsplaner. En etablering bedöms även bidra till att uppnå de regionala och nationella målen både om utsläppsminskningar och om utökad förnybar energiproduktion. Beträffande bl.a. buller, undervattensljud, skydd för hotade arter och habitat anser länsstyrelsen att några ytterligare och/eller ändrade villkor behövs för att skydda människor och miljö i tillräcklig omfattning. Bristerna är emellertid inte heller här så stora att ansökan inte kan tillstyrkas och dessutom kan de avhjälpas med ytterligare och redigerade villkor.

Länsstyrelsen har i skriftväxlingen och under huvudförhandlingen lämnat synpunkter på sökandens förslag till villkor samt egna förslag till villkor. Dessa redovisas inte närmare här.

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket har slutligen och sammanfattningsvis framfört att ansökan tillstyrks. Sjöfartsverket bedömer visserligen att anläggandet av vindkraftparken i enlighet med ansökan kommer att ha påverkan på sjötrafiken i området och bidra till en ökad riskbild, minskad tillgänglighet och i viss mån ökad miljöbelastning från passerade fartyg. Området ligger över de riksintresseklassade fartygstråken 53 och 56 med sjötrafik bl.a. till hamnarna Vallvik, Orrskär och Ala. På grund av den låga trafikintensiteten och att alternativa rutter innebär endast en mindre förlängning av fartygens resvägar anser Sjöfartsverket trots allt att påverkan är relativt begränsad. Detta framgår även av den maritima riskanalysen som efter komplettering är tillfyllest. Vad gäller alternativen för kabeldragning anser Sjöfartsverket att dessa inte är särskilt ingående redovisade och att kartmaterialet kunde ha varit betydligt mer detaljerat och högupplöst. Mot denna bakgrund förordar Sjöfartsverket kabeldragning enligt alternativ (H) i första hand och alternativ (G) i andra hand. Däremot motsätter verket sig alternativ (K/L) eftersom detta alternativ både medför påverkan på ankring och möjligheter att kunna muddra i hamn och farled m.m. Sjöfartsverket har i skriftväxlingen och under huvudförhandlingen lämnat synpunkter på sökandens förslag till villkor samt egna förslag till villkor, som sökanden tillgodosett. Dessa redovisas inte närmare här.

Transportstyrelsen

Transportstyrelsen har slutligen och sammanfattningsvis framfört att den nautiska riskanalysen påvisar att vindkraftparken bör kunna uppföras utan att den medför allvarliga risker för sjöfarten eller allvarliga risker för negativ miljöpåverkan till följd av fartygsolyckor, under förutsättning att hänsyn tas till de riskreducerande åtgärder som föreslås i analysen. Då verkens slutliga placeringar inte är fastslagna kan

myndigheten inte i detalj yttra sig om vilka sjöfartsrelaterade åtgärder som kan bli nödvändiga under projektets anläggnings-, drift- och avvecklingsfas.

Trafikverket

Trafikverket har slutligen och sammanfattningsvis framfört att anläggandet av vindkraftparken kommer att ha en negativ påverkan på sjötrafiken med minskad tillgänglighet och ökad riskbild. Utredningsområdet ligger inom farleder som är utpekade som riksintresse för kommunikation. Trafikverkets samlade bedömning är att etableringen kommer att ha en negativ påverkan på riksintresset varför ansökan avstyrks.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har slutligen och sammanfattningsvis framfört att den aktuella vindkraftparken planeras vid ett känsligt skärgårdsområde med höga naturvärden och stora värden för friluftslivet där hela naturreservatet överlappar med riksintresse för naturvärden. Då det pågår planering och tillståndsprövning av angränsande vindkraftparker måste de kumulativa effekterna och verksamheternas totala miljöpåverkan bedömas för den aktuella parken. Naturvårdsverket avstyrker mot bakgrund av detta att tillstånd meddelas eftersom lokaliseringen är olämplig med avseende på den kumulativa påverkan och värdena för naturreservatet.

Enligt förarbetena till miljöbalken följer att "i de fall ett område omfattas av särskilt skydd enligt bestämmelserna i 7 kap. skall verksamheten, även om den sker utanför det skyddade området, bedrivs på ett sådant sätt att skyddssyftet inom det skyddade området inte motverkas (prop. 1997/98:45, del 2 s. 15). En bedömning får göras i det enskilda fallet utifrån syftet med naturreservatet. Syftet med det aktuella naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden och att vårda och bevara ett stort utpräglat skärgårdsområde för friluftslivet. Naturreservatet är av mycket stort intresse för det rörliga friluftslivet då det är mycket naturskönt och endast svagt exploaterat av bebyggelse. Området har sådana höga värden att det är av regional betydelse för friluftslivet. Upplevelsen av skärgårdsmiljön inom naturreservatet

kommer påverkas på ett sätt som enligt Naturvårdsverkets bedömning inte är förenligt med syftet med reservatet. Avstånden till naturreservatet är i detta fall så pass korta att syftet med detta kommer att förfelas med en vindkraftsetablering på den sökta platsen. Även en visuell påverkan omfattas enligt praxis om den innebär en kraftig påverkan på landskapsbilden (MÖD 2014-01-24; M 9650-12). Naturvårdsverket bedömer mot bakgrund av detta att verksamheten är olämpligt lokaliserad enligt 2 kap. 3 och 6 § miljöbalken.

Naturvårdsverket anser att det finns en uppenbar risk för kumulativa effekter genom påverkan på landskapsbilden och förutsättningarna för det rörliga friluftslivet genom etablering av Utposten 2 tillsammans med övriga tillståndsgivna och planerade vindkraftsanläggningar i närområdet. Naturvårdsverket anser att inte endast befintliga eller tillståndsgivna verksamheter ska ingå i bedömningen av kumulativa effekter. Detta måste bedömas inom ramen för tillståndsansökningar för respektive verksamhet. Den teknikutveckling som har skett med möjlighet till bl.a. flytande fundament gör att det finns alternativa lokaliseringar längre ut till havs i det aktuella kustavsnittet som kan uppnå samma syfte med avsevärt mindre intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

SGU har slutligen och sammanfattningsvis framfört att den miljöprovtagning som sökanden genomfört inte visar något om områdets föroreningsstatus. Enligt Peab Marins rapport skulle så mycket som 25,5% av ytan kunna utgöra en lerbotten (klass ”lera med eventuella inslag av gyttja” och klass ”lera silt sand”) som, om leran utgörs av en postglacial recent lera (ackumulationsbotten), potentiellt kan innehålla miljögifter.

SGU har vidare under skriftväxlingen framfört att sökanden bör ta fram information om hydrografi, morfologi, havsbottnens egenskaper i ytan och ned till berört sedimentdjup, sedimentdynamik, flora och fauna, föroreningssituationen i sediment och vatten, avvikande objekt, oexploderad ammunition etc. i berört område så att

anläggningens och tillhörande verksamhets påverkan på både den biologiska och fysiologiska miljön ska kunna bedömas.

SGU anser att ytterligare geologiskt underlag behöver föreligga. Om dessa undersökningar visar att det finns områden med ackumulationsbottnar, bör ytterligare provtagning av miljöföreningar göras där. Endast ett djupare prov analyserades från det planerade projektområdet. Två planerade kabelkorridorer av tre har undersökts. Det är oklart varför sediment nära land i kabelkorridorerna inte undersöktes, då detta överlag brukar vara mer förorenat. SGU har tidigare utfört undersökningar i två områden som angränsar till nu undersökta där det i två fall förekommer lite fibrer, även om sedimenten inte klassas som fibersediment. Dessa prover har också höga eller mycket höga halter av en del föreningar.

Den sedimentspridningsberäkning som har gjorts över parkområdet baseras på sedimentdata ur SGU:s karta K541, Maringeologiska kartan Södra Bottenhavet. Nämnada karta är en regional översiktskarta och sammantaget är kartan olämplig som underlag i sedimentspridningsberäkningar.

Det är SGU:s bedömning att sökandens MKB grundas på ett icke detaljerat geologiskt underlag och att eventuella risker hittills har bedömts på otillräckliga grunder. Det är framför allt relevant underlag för bedömning av havsbottens egenskaper gällande förankring, grumling och spridning av eventuella miljögifter som saknas.

Sökanden har utifrån analys av side scan sonardata framställt en detaljerad maringeologisk karta över vindkraftparksområdet. Sökanden menar att analysen inte har kunnat påvisa några utvinningsintressanta förekomster av sand eller noder och SGU delar denna uppfattning.

Statens geotekniska institut (SGI)

SGI har slutligen och sammanfattningsvis framfört att det är viktigt att fiberrika sediment inte berörs i samband med kabeldragningen samt att försiktighetsåtgärder ska

vidtas under anläggningsarbetet för att undvika spridning av föroreningar. Kabeldragning får inte riskera att förhindra framtida avhjälpandeåtgärder av förorenade sediment och ett kontrollprogram för kabeldragningen ska diskuteras vidare med tillsynsmyndigheten. SGI anser att deras synpunkter blivit bemötta och att de inte har något ytterligare att tillägga.

Försvarmakten

Försvarmakten har slutligen och sammanfattningsvis framfört följande. Skälet till Försvarmaktens inställning är att en utbyggnad av vindkraft i området i en omfattning som går utöver vad Försvarmakten har kunnat tillstyrka skulle medföra en påtaglig skada på ett riksintresse för totalförsvarets militära del. Riksintresset omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL). Eftersom riksintresset i fråga omfattas av sekretess är Försvarmakten förhindrad att här mer konkret redogöra för vari riksintresset består, samt vilken typ av skada som en utbyggnad av vindkraft i området, utöver den som tillstyrkts av Försvarmakten, skulle innebära. Försvarmakten bedömer inte att det i nu aktuella mål är möjligt att vidta anpassningsåtgärder som skulle göra det möjligt för Försvarmakten att tillstyrka den sökta verksamheten i sin helhet.

Varje enskilt vindkraftverks exakta placering inom angivet verksamhetsområde ska godkännas av Försvarmakten innan anläggningsarbetet för respektive verk påbörjas.

Antal vindkraftverk som kan godtas för scenariot att annan tidigare tillståndsgiven vindkraftpark, Storgrundet Offshore AB (mål nr M 2977-08), anläggs

Försvarmakten gör bedömningen att 24 – 27 verk med en totalhöjd på 350 meter alternativt 28 – 32 verk med en totalhöjd på 250 meter kan byggas inom Utposten 2 AB:s verksamhetsområde. Antalet verk som kan byggas varierar utifrån verkens placering och fördelning inom verksamhetsområdet.

Antal vindkraftverk som kan godtas för scenariot att annan ansökt havsbaserad vindkraftpark, Storgrundet Offshore AB (mål nr M 1569-21), anläggs

Om tillstånd skulle lämnas till båda nu ansökta vindkraftparkerna (Utposten 2 och Storgrundet) kan Försvarmakten tillstyrka att 23 verk med en totalhöjd om 350 meter uppförs inom Utposten 2 AB:s verksamhetsområde under förutsättning att inte fler än 42 verk med en totalhöjd om 290 meter uppförs inom Storgrundet Offshore AB:s verksamhetsområde. Detta skulle innebära att sammantaget 65 verk kan uppföras. Alternativt kan Försvarmakten tillstyrka att 51 verk med en totalhöjd om 290 meter uppförs inom Storgrundet Offshore AB:s verksamhetsområde under förutsättning att inte fler än 11 verk med en totalhöjd om 350 meter uppförs inom Utposten 2 AB:s verksamhetsområde. Detta skulle innebära att sammantaget 62 verk kan uppföras.

Antal vindkraftverk som kan godtas för scenariot att varken Storgrundet Offshore AB (mål nr M 2977-08) eller Storgrundet Offshore AB (mål nr M 1569-21) anläggs

Försvarmakten kan godta att 23 verk med en totalhöjd om 350 meter uppförs inom Utposten 2 AB:s verksamhetsområde under förutsättning att inga verk uppförs inom Storgrundet Offshore AB:s verksamhetsområde.

Huruvida en kumulativ prövning ska göras avseende de effekter som Utposten 2 AB, Storgrundet Offshore AB och andra närliggande vindkraftsetableringar medför är slutligen en fråga för domstolen. Vid en prövning av påverkan på riksintresset för totalförsvaret är det dock nödvändigt att en kumulativ prövning görs för att kunna bedöma den sammanlagda påverkan på de intressen som Försvarmakten har att bevaka. Att pröva varje enskilt ärende separat utan att beakta närliggande effekter är inte förenligt med principen om att en samordnad prövning ska ske av den gemensamma påverkan som närliggande skilda verksamheter orsakar.

Utposten 2 AB har i sitt yttrande ifrågasatt om det i förevarande fall är fråga om två motstående riksintressen. Riksintressen för totalförsvarets militära del omfattar dels riksintressen som kan redovisas öppet och dels riksintressen som omfattas av 15 kap. 2 § OSL. Det aktuella riksintresset omfattas av försvarssekretess och det finns

därför inte tillgängligt i Försvarsmaktens riksintressekatalog eller på annat sätt för allmänheten. Säkerhetsskyddsklassificerade handlingar avseende det aktuella områdets betydelse för totalförsvaret finns tillgängliga hos Försvarsmakten. Havsplan för Bottniska viken har antagits av regeringen den 10 februari 2022 (M2019/02217). Det aktuella området har i havsplanen markerats med beteckningen ”Efn”, vilket innebär att särskild hänsyn ska tas till försvarsintressen. Området är inte markerat som riksintresse i havsplanen eftersom det aktuella riksintresset inte redovisas öppet. Av denna anledning har området i havsplanen inte markerats som ett område där försvarsintresset ska ges företräde på ett sådant sätt att det inte kan samexistera med andra intressen. Att riksintresset inte är utmärkt i havsplanen innebär dock inte att försvarsintresset inte ska beaktas. Försvarsmakten bedömer, i enlighet med vad som framgår av havsplanen, att viss etablering av vindkraft kan godtas och samexistera med försvarsintresset under förutsättning att erforderlig hänsyn tas till försvarsintresset. Sådan erforderlig hänsyn innebär att etableringen inte ska ske i sådan utsträckning att det kan medföra skada på riksintresset.

Gävle kommun

Gävle kommun har slutligen och sammanfattningsvis framfört att ett genomförande av ansökt tillstånd om uppförande av vindpark Utposten 2 stödjer ett behov av fossilfritt producerad energi vilket är en nödvändighet i ett samhälle som ställer om till ett fossilfritt samhälle.

Avseende buller från vindkraftsparken är bedömningen att sökanden bör utgå ifrån 35 dBA ekvivalent när det gäller områden som är värdefulla för friluftslivet. I en bullerkartläggning som kommunen har gjort pekats kustområdet ut som ett tyst område. Ansökan bör innehålla en redovisning av denna intressekonflikt och hur den kan hanteras samt en beskrivning av hur buller under anläggnings- och avvecklingskedet kan mildras.

Placeringen av den planerade vindparken anser kommunen inte påverkar yrkessjöfarten till hamnen negativt.

Ur kommunens perspektiv avseende god mark- och vattenanvändning går ansökan i linje med beslutad översiktsplan för Gävle kommun. Axmar bruk är såväl ett riksintresse för kulturmiljö som ett lokalt besöksmål under utveckling och det är av vikt att den unika kulturmiljön och orörda naturen värnas.

Söderhamns kommun, Kommunstyrelseförvaltningen

Söderhamns kommun, Kommunstyrelseförvaltningen, har slutligen och sammanfattningsvis framfört att kommunen enbart ser positivt på att dra kabeln från Utposten 2 till Söderhamns kommun istället för Gävle kommun.

Kommunen förordar kabeldragningen norr om Vallviks bruk vid fastigheterna X, Y och Z, benämnd anslutning (E). Den föreslagna kabeldragningen är planerad för den eventuella kommande etablering av vindkraftparken Gretas klackar 2 i Söderhamns kommun. Anledning till att den är det bästa alternativet beror på att marken är detaljplanerad för industriverksamhet och därmed inte stör naturvärden eller boende. Dessutom finns det planer på att etablera en vätgasanläggning i området vilket följer kommunens översiktliga planering.

Anslutning (H) vid Fårskär är utpekad som naturområde i kommunens översiktsplan men här finns redan en godkänd anslutning för ett annat vindkraftsbolag. Därför ser kommunen positivt på om bolagen kan samsas om den anslutningen istället för att de nyttjar två olika ingångar.

Kabeldragning (G) ställer sig kommunen negativ till. Här finns det starka naturvärden i form av utpekade naturområden i kommunens översiktsplan, värdefull natur i länsstyrelsens naturvårdsprogram och kommunens Naturatlas. Därför ser kommunen gärna att alla vindkraftsbolag går med sina kabeldragningar norr om Vallviks bruk (E) eftersom båda lägena söderut (H och G) är utpekade som naturområde i översiktsplan.

Söderhamns kommun, Bygg- och miljöförvaltningen

Söderhamns kommun, Bygg- och miljöförvaltningen, har slutligen och sammanfattningsvis framfört att bottenprover behöver tas för att säkerställa att inga miljögifter frisätts vid kabeldragningen och att inga fiberbankar finns i området. Vid kabeldragning bör den metod som minimerar risken för spridning av miljögifter och sediment väljas.

För anslutningsplatser på land är båda alternativen som berör Söderhamns kommun utpekade som naturområden i kommunens översiktsplan. Det innebär att natur- och landskapsvård bör vara överordnad annan mark- och vattenanvändning, att näringar ska bedrivas på sätt som är förenliga med naturvårdens intressen inom de områden som ingår i naturområden och blå stråk samt att natur- och grönområden ska förvaltas och nyttjas långsiktigt för att kunna upprätthålla ekosystemtjänster, fungerade livsmiljöer och spridningssamband för växter och djur. Vidare redogörs för de specifika naturvärdena för anslutningsplats G och H.

Angående transformatorstationer måste rutiner för hantering av de oljor och kemikalier som kan komma att användas vid drift och avveckling av transformatorstationerna beskrivas utförligt så att risken för olyckor minimeras.

För riksintresse för naturvård, Axmarkusten, ligger värdet i området i dess orördhet. Genom att bygga en vindkraftpark kan området inte längre anses som opåverkat.

Havs- och vattenmyndigheten och **Kammarkollegiet** avstår från att yttra sig. **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap** har inget att erinra. **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut** samt **Statens maritima och transporthistoriska museer** har inte inkommit med något yttrande i målet.

Enskilda fastighetsägare

Ett antal fastighetsägare har yrkat på ersättning för förmögenhetsskada. Vidare har enskilda fastighetsägare yrkat på att ansökan ska avvisas eller avslås.

Storgrundet Offshore AB och wpd Storgrundet Nät AB (STOAB)

Storgrundet offshore AB och wpd Storgrundet Nät AB är projektbolag inom WPD-koncernen. STOAB har slutligen och sammanfattningsvis framfört att ansökan i första hand ska avvisas utifrån brister i samrådsförfarandet samt brister i MKB. I andra hand yrkas att ansökan ska avslås utifrån att den sökta verksamheten innebär en inskränkning av befintligt tillstånd samt att den sökta verksamheten inte uppfyller tillåtlighetskraven. Att verksamheten inte uppfyller tillåtlighetskraven utvecklas vidare i följande tre punkter: 1: Lokaliseringen är olämplig med hänsyn till påverkan för projektet Storgrundet. 2: Kunskapskravet är inte uppfyllt på grund av bristerna i samrådet och MKB samt då bedömning görs på underlag framtagna för andra verksamheter. 3: Verksamhetens bristande hänsyn till projekt Storgrundet är oförenlig med försiktighetsprincipen.

STOAB har ett befintligt tillstånd att uppföra upp till 70 vindkraftverk med en totalhöjd om 180 meter inom ett område på ca 69 km² samt tillstånd till anläggande av internkabelnät, transformatorstation och anslutningskablar till land, M 8211-10. En förlängning av igångsättnings- och arbetstiden till september 2026 fastställdes i M 2091-16. Det finns även ett koncessionsbeslut från Energimarknadsinspektionen från 2015 avseende nedläggning och drift av 130 kV-ledning från vindkraftparken till station Grönviken via Sunnäs, vilket är fastställt i M 753-16.

STOAB har ingett en ny ansökan, M 1569-21, om havsbaserad vindkraft som omfattar 51 vindkraftverk med maximal totalhöjd på 290 meter. Denna ansökan ingavs till mark- och miljödomstolen i maj 2021. Ansökan överlappar geografiskt området för STOAB:s befintliga tillstånd för havsbaserad vindkraft samt även delar av det område för vilket Utposten 2 ansöker om tillstånd för havsbaserad vindkraft. I redogörelsen nedan syftar benämningen Storgrundet på det befintliga tillståndet enligt dom M 8211-10 och M 2091-16.

Utpostens 2:s påverkan på vindkraftsverk Storgrundet

Utposten 2 har ansökt om tillstånd för att etablera vindkraft direkt söder om Storgrundet vilket medför en hög koncentration av vindkraftverk inom området. Den höga koncentrationen av stora rotorerna kommer skapa vakar och därmed sänka vindhastigheten och öka turbulensen för vindkraftsparken Storgrundet. Utposten 2:s nordliga gräns är beläget ca 200 meter från Storgrundets verksamhetsområde och är lokaliserat i den förhärskande vindriktningen, vilket är problematiskt utifrån ett vakeffektperspektiv. I ett havsbaserat vindkraftssammanhang är detta ett ytterst kort avstånd.

STOAB har låtit genomföra en rad undersökningar för att utreda vilken påverkan Utposten 2 kan få för vindkraftsparken Storgrundet. Sammantaget visar utredningarna på produktionsförluster på 2,3-3% på grund av vakeffekter, ökad extern effektiv turbulens vilket medför att platslämpligheten i den södra delen av Storgrundet försämras avsevärt samt ett intäktsbortfall på ca 800-1000 miljoner kr över parkens livslängd.

Vad gäller förläggning av elkablar har STOAB nyttjanderätt, miljötillstånd och elkoncession för dragning till den anslutningspunkt på land som Utposten 2 också yrkar om tillstånd för ("kabel H"). STOAB ser därför både formella och tekniska hinder för anläggande av anslutningskablar på samma sträcka. Undervattenskablar kan påverka varandra, medföra kumulativa effekter och behöver anläggas med ett avstånd om minst 50 meter från varandra.

Något samråd med STOAB har inte ägt rum

Samrådet för Utposten 2 genomfördes under vår och sommar 2019, med start i mars 2019. Kompletterande samråd avseende nya fotomontage ägde rum i augusti 2020. Något samråd har inte ägt rum med STOAB, STOAB har inte inbjudits till samråd, inte fått samrådsunderlag skickat till sig eller blivit inbjudna till något samrådsmöte. Först i september 2020 fick STOAB information om att samråd för Utposten 2 redan

hade genomförts och att ansökan var klar. Ansökan för Utposten 2 gavs in till domstolen i oktober 2020.

Utposten 2 hänvisar till att det förekommit en dialog mellan Svea Vinds VD och STOAB:s VD. STOAB bestrider att bolagen har varit i kontakt rörande ett samarbete mellan vindkraftprojekten Utposten 2 och Storgrundet. Företrädare för STOAB och Svea Vind var under våren 2020 i kontakt med varandra för att på ett generellt plan diskutera samverkan gentemot regionen ifråga om bolagens projekt i Bottenhavet samt för att uppmärksamma behovet av regional transmissionsnätsförstärkning och de möjligheter havsbaserad vindkraft för med sig för regionen. Vid denna kontakt framkom dock ingen information om att samråd för Utposten 2 redan hade genomförts.

Utposten 2 hänvisar även till en mailkorrespondens mellan företrädare för Svea Vind och STOAB den 16 och 17 september 2020. Utposten 2 framhåller att mailkorrespondensen visar att STOAB känt till projekt Utposten 2 och att det funnits en dialog mellan bolagens företrädare. STOAB har haft kännedom om Svea Vinds flera olika projekt i Gävlebukten, däribland Utposten 2. Av mailet från STOAB till Svea Vind den 16 september 2020 framgår dock att STOAB varken hade informerats om eller inbjudits till något samråd för Utposten 2. Upprinnelsen till mailkorrespondensen var att STOAB bjöd in Svea Vind till samråd rörande den nya ansökan för Storgrundet och meddelade samtidigt i mailet att bolaget såg fram emot Svea Vinds inbjudan till samråd för Utposten 2 ”när det går av stapeln”. Svea Vinds företrädare konstaterar i sitt svar att samrådet för Utposten 2 redan genomförts under 2019 och att ”Vår MKB och ansökan ligger klar i väntan på kompletterande samråd”. Det framgår således av mailet att STOAB informerats om det genomförda samrådet först ett och ett halvt år efter samrådet. Vidare kan utläsas av mailkorrespondensen att Svea Vind inte heller mottagit någon synpunkt från STOAB avseende Utposten 2, eftersom Svea Vind i mailet frågar hur STOAB ”tänker angående området för Utposten 2”. Av mailkorrespondensen framgår sammantaget att STOAB inte bjudits in till något samråd angående Utposten 2, att MKB och tillståndsansökan låg färdiga för ingivande i september 2020 utan något föregående samråd med STOAB, att Utposten

2/Svea Vind inte inhämtat eller erhållit STOAB:s synpunkter på Utposten 2 samt att inga samrådsmöten eller kontakter ägt rum mellan parterna rörande Utposten 2 mellan 2017/2018 och 2020.

Vidare skriver Utposten 2 i sitt yttrande att STOAB ”kunnat få” eller ”haft möjlighet att få ta del av” ytterligare information eller underlag genom att själva efterfråga det. STOAB vill understryka att samrådsretsens avgränsning och samrådets korrekta genomförande är en risk som ligger hos sökanden. Att en berörd part känner till planer på en framtida verksamhet innebär inte att parten också kan antas känna till tidpunkt för samråd eller hur parten kan komma att bli berörd av verksamheten. En berörd part ska inte på egen hand behöva söka upp information eller en inbjudan till samråd. Vad beträffar Utposten 2:s påstående att STOAB kunnat ta del av samrådsinformation via annonsering i lokaltidningar, skedde annonseringen enbart i lokala tidningar. STOAB med tillhörande dotterbolag är inte baserade i Söderhamn eller Gävle kommuner, utan i Stockholm. Detta har företrädare för Utposten 2/Svea Vind kännedom om, i synnerhet eftersom Svea Vinds företrädare Maria Brolin tidigare arbetat på STOAB. Det måste därför ha kunnat förutses att annonsering i ortspress inte skulle komma till STOAB:s kännedom, varför kravet på direktkontakt blir än mer uppenbart.

STOAB är särskilt berörd av verksamheten

STOAB berörs särskilt av Utposten 2:s planerade verksamhet. Om vindkraftsparken Utposten 2 etableras bredvid Storgrundet kommer turbulens och vakeffekter på ett betydande sätt påverka hur och var STOAB kan bygga sina vindkraftverk enligt befintligt tillstånd samt medföra icke acceptabla produktionsförluster. Utposten 2:s sökta kabelkorridor H berör samma område som STOAB har miljö tillstånd och nätkoncession för landanslutningskablar.

Utposten 2 har i sitt yttrande konstaterat att STOAB omfattas av samrådsretsen men Utposten 2 anser inte att STOAB kan anses vara särskilt berörd av den sökta verksamheten. Som STOAB förstår det anser Utposten 2 att erforderligt samråd skett med STOAB genom den information om projektet som lämnats via annons i

lokaltidningar och genom annan kontakt mellan bolagen. STOAB anser att Utposten 2:s anförda skäl för att STOAB inte skulle vara berörd av verksamheten saknar såväl rättslig som faktisk grund. Den som har en befintlig eller tillståndsgiven verksamhet som angränsar till eller kan påverkas av en ny sökt verksamhet är normalt att betrakta som en sådan enskild part som är särskilt berörd i samrådshänseende.

De beräkningar som genomförts avseende vakförluster visar att en etablering av Utposten 2 skulle leda till väsentliga produktionsförluster samt begränsningar att använda bästa möjliga teknik och parkutformning för en vindkraftpark på Storgrundet. Detta kommer att kraftigt försvåra eller till och med omöjliggöra en etablering av vindkraftpark Storgrundet enligt befintligt tillstånd, eftersom det minskar vinstmarginal och därmed förutsättningar för finansiering och investeringar. Det är uppenbart att detta inte är vakförluster och effekter av dessa som en verksamhetsutövare kan acceptera eller som med stöd av lagstiftningen ska anses behöva tåla. Utposten 2 hävdar även att vakförluster kan ”begränsas ytterligare genom noggrann planering”. STOAB motsätter sig detta. STOAB:s tillstånd för Storgrundet medger en flexibel placering för att optimera produktionen. Även Utposten 2 ansöker om en fri placering av vindkraftverken.

Utposten 2:s anförda skäl till varför STOAB inte inbjudits till samråd är att Utposten 2 bedömt STOAB:s befintliga tillstånd från 2011 skulle vara överspelat givet teknikutvecklingen i branschen, att tillståndet inte längre skulle motsvara dagens krav på bästa möjliga teknik samt att STOAB inte skulle ha någon avsikt att ianspråka tillståndet. Utposten 2 hänvisar även till STOAB:s nya tillståndsansökan från 2021 som skäl till varför Utposten 2 inte skulle ha åsidosatt sin samrådskyldighet. Utposten 2 har inte uppvisat något stöd för påståendet att det befintliga tillståndet skulle vara överspelat. Detta synes vara grundat i ett subjektivt antagande från Utposten 2:s sida om STOAB:s avsikter för en etablering av vindkraft på Storgrundet. STOAB har även svårt att förstå hur Utposten 2 redan 2019 kunnat dra slutsatsen att STOAB:s befintliga tillstånd var överspelat. Detta var endast två år efter att igångsättnings- och arbetstiden för STOAB:s tillstånd förlängdes till 2026. Att ett lagakraftvunnet tillstånd med en

igångsättningstid och arbetstid som långt ifrån löpt ut skulle vara överspelat, utifrån en bedömning om bästa möjliga teknik, är inte heller förenligt med grundläggande principer om miljötillståndets tillbörliga rättskraft. Vidare medför inte omständigheten att STOAB ansökt om ett nytt tillstånd att det befintliga tillståndet kan bortses från i Utposten 2:s samråds- och tillståndsförfarande. STOAB har inte gett uttryck för att det befintliga tillståndet skulle vara överspelat utan har sedan tillståndet meddelades planerat att ianspråka gällande tillstånd och projekterar sedan flera år projektet. Detta var också skälet till att resurser lades på att förlänga tillståndets igångsättnings- och arbetstid. Även förutsättningarna för den nya ansökan är osäkra och föränderliga, bl.a. med avseende på den kommunala tillstyrkan. Det är därför ett oriktigt påstående från Utposten 2:s sida att den nya ansökan för Storgrundet skulle omintetgöra det befintliga tillståndet.

Utposten 2 framför att de vindkraftverk som kan byggas enligt STOAB:s befintliga tillstånd inte skulle vara bästa möjliga teknik. STOAB motsätter sig detta. För det första kan Utposten 2 inte veta i vilket stadium STOAB befinner sig avseende detaljprojektering och upphandling av vindkraftverk. För det andra har kravet på bästa möjliga teknik till fullo beaktats och prövats genom det befintliga tillståndet, inklusive förlängningen av igångsättnings- och arbetstiden.

Då en realisering av Utposten 2 kan medföra en betydande negativ påverkan på vindkraftpark Storgrundet och tillhörande landanslutning och även riskera att inskränka rättskraften i STOAB:s tillstånd, är STOAB otvivelaktigt berörd av verksamheten.

Brister i samråd kan inte läkas

Verksamhetsutövaren ska samråda med särskilt berörda innan MKB färdigställs. Förutom att detta följer av förarbeten och fast praxis har Mark- och miljööverdomstolen nyligen i dom den 16 juni 2022 i mål nr M 12652-21 ytterligare klargjort vikten av ett korrekt genomfört samråd tidigt i MKB-processen samt slagit fast ett antal centrala aspekter för samrådsförfarandet. Mark- och miljööverdomstolen

har bl.a. betonat vikten av att identifiera och samråda med särskilda berörda på ett tidigt stadium. Mark- och miljödomstolen har även i nämnda dom angett att det åligger verksamhetsutövaren att genom direktutskick (och inte endast annonsering) bjuda in särskilt berörda till samråd innan MKB upprättas. Domstolen understryker i domen att det ”sällan bör kunna motiveras att de som på ett mer påtagligt sätt kommer att påverkas av verksamheten inte får information om samrådet genom direktutskick eller motsvarande.” Vidare anger domstolen att det är viktigt att berörda uppfattar att de är inbjudna till just ett samråd, samt att särskilt berörda ges förutsättningar att förstå hur de kan påverkas, med möjlighet att lägga fram synpunkter i syfte att påverka arbetet med MKB och ansökan.

Att samråda om en verksamhet och en MKB som redan har färdigställts är följaktligen inte godtagbart. I förevarande fall är bristerna i samrådet varken små eller enbart kopplade till ekonomiska intressen, såsom Utposten 2 påstår. STOAB har inte beretts möjlighet att lämna synpunkter inför framtagande av tillståndsansökan och tillhandahålla information som skulle vara av betydelse för Utposten 2:s MKB och tillståndsansökan, bl.a. när det gäller utformningen av vindkraftparken med hänsyn tagen till vindkraftpark Storgrundet, bedömningar av kumulativa effekter samt hur verksamheten enligt befintligt tillstånd skulle kunna påverkas. Sammantaget är det ostridigt att Utposten 2 har underlåtit att samråda och inhämta den information och de synpunkter från STOAB som Utposten 2 borde ha haft som underlag inför upprättande av MKB och ansökan. Om så hade skett hade det ökat förutsättningarna för Utposten 2 att på ett tidigt stadium anpassa den planerade verksamheten för att minimera de negativa effekterna för projekt Storgrundet.

Att samråd inte skett med bolagen är en så väsentlig brist som inte kan läkas i efterhand och utgör grund för avvisning av ansökan. Dessa väsentliga brister i samrådsförfarandet kan varken förbises eller läkas i efterhand inom ramen för den pågående tillståndsprövningen (jfr MÖD 2003:88 och MÖD M 12652-21).

Brister i MKB

I arbetet med den specifika miljöbedömningen har STOAB:s befintliga tillstånd och den sökta verksamhetens påverkan för projekt Storgrundet förbisetts. Detta samt att brister föreligger i MKB avseende redovisning av kumulativa miljöeffekter, alternativ och nollalternativ samt i dess underliggande utredningar och rapporter, är grund för avvisning.

Ett godtagbart samråd är en förutsättning för en godkänd MKB. Som redogjorts för ovan har ett erforderligt samråd inte skett med STOAB, varför MKB redan av denna anledning inte kan godtas. Ett regelrätt samråd med STOAB hade bl.a. avsett synpunkter på lokalisering och skydds- och anpassningsåtgärder ifråga om utformningen av Utposten 2:s verksamhet. Sådana frågor får även följdverkningar ifråga om miljöpåverkan, inte minst vad gäller kumulativa effekter. Följaktligen har det inte varit möjligt för någon remissinstans eller annan part i målet att ta ställning till den samlade påverkan som Utposten 2:s verksamhet kan ge upphov till.

MaserFrakt AB

MaserFrakt AB har slutligen och sammanfattningsvis framfört att transportnäringen står för en stor del av koldioxidutsläppen i Sverige och en omställning till klimatneutrala energikällor inom branschen brådskar. Därför finns ett utökat behov av fossilfri energi inom transportnäringen. Etableringen av den ansökta anläggningen Utposten 2 möter detta behov och den gör det till minsta möjliga miljöpåverkan, vilket gör att MaserFrakt AB tillstyrker ansökan.

Gävle Hamn AB

Gävle Hamn AB har slutligen och sammanfattningsvis framfört att bolaget ser positivt på det stora tillskottet av förnyelsebar el som kan komma från vindkraftparken. Detta med tanke på den kommande omställningen av samhället till fossilfrihet och behovet av förnyelsebar el för elektrifiering, regionens industri samt nya möjliga industriella etableringar i kommunen.

Även hamnklustret som sådant räknar med ett kraftigt ökat behov av förnyelsebar el, dels som en följd av hamnutbyggnaden, dels utifrån planerade elanslutningar av fartyg och elektrifiering av terminaldrift, vägar och järnvägar inom och till hamnen. För att hamnen ska kunna fortsätta vara ett viktigt logistiknav i Mellansverige och erbjuda hållbara och gröna transporter, måste elbehovet tillgodoses och tillskottet måste komma inom en snar framtid. Såvitt Gävle Hamn AB kan bedöma förväntas inga konflikter vad gäller yrkessjöfarten till hamnen av den planerade verksamheten. Sammanfattningsvis ser Gävle Hamn AB att vindkraftparken Utposten 2 kan stärka det regionala näringslivet samt bidra positivt till möjligheten för Gävleborgsregionen att föregå i den nationella omställningen till fossilfritt.

Bergmans fisk och rökeri i Saltharsfjärden AB

Bergmans fisk och rökeri i Saltharsfjärden AB har slutligen och sammanfattningsvis framfört ansökan ska avvisas. Yrkesfisket i Saltharsfjärden och efter hela Jungfrukusten från Hudiksvall till Gävle har mer än hundraåriga traditioner. För närvarande sker ett generationsskifte där kraftfulla planer genomförts med utbyggnad av fiskeläget, restaurangverksamhet, utveckling av fiskeri och förädling samt en satsning på besöks- och upplevelseindustrin. Verksamheten som idag sysselsätter ett trettiotal personer hotas nu av ett storskaligt vindindustriprojekt vid Utposten 2. Stora havsytor kommer av säkerhetsskäl att göras otillgängliga för yrkesfiskare och sannolikt kommer Saltharsfjärdens fiskeläge gå mot en avveckling av det kustnära yrkesfisket istället för en utveckling enligt nuvarande planer. Omfattande storskalig trålning pågår sedan flera år i direkt anslutning till det kustnära fisket. Detta i kombination med en vindkraftpark av aktuellt format kommer naturligtvis att omöjliggöra bolagets framtid som yrkesfiskare. Planerna på ett område med vindkraftverk av detta slag, med vindsnurror på mer än 300 meters höjd, äventyrar hela verksamheten. Fisket efter strömming sker huvudsakligen i området för Utposten 2 med hjälp av skötar. Ett tillstånd för Utposten 2 enligt ansökan försämrar ostridigt bolagets möjligheter att bedriva verksamheten yrkesfiske och därmed kombinerade verksamheter, vilket kan försätta en god bärande näringsverksamhet i konkurs.

Då vindkraftverk, både sådana på land och till ”sjöss”, har begränsad driftkontinuitet samt att rotorbladen är tillverkade av synnerligen svårförstört och miljöfarligt material - microplast - krävs att Utposten 2, om tillstånd beviljas, ovillkorligt åläggs att svara för samtliga kostnader för avveckling, demontering, borttagande och bortforslande av det material bolaget har anlagt och utnyttjat. Trots detta riskerar oskyldiga skattebetalare, främst i Gävleborgs län, ändå att drabbas av alla kostnader avseende nedmontering och återställande.

Om mark- och miljödomstolen beviljar Utposten 2 rätt att anlägga och driva vindkraftparken Utposten 2 innebär detta att urminnes hävd, med ägande-, förfogande- och exklusiv nyttjanderätt till i detta mål berört vattenområde, träds för när. Vidare åsidosätts 2 kap. 15 och 17 §§ regeringsformen.

Vision Jungfrukusten (VJ)

VJ har slutligen och sammanfattningsvis framfört att ansökan i första hand ska avvisas och i andra hand att ansökan ska avslås. VJ säger nej till kustnära industri som placeras från Hudik till Furuviik. Kustnära vindkraft når inte upp till dagens krav om storskalig klimatomställning och är inte heller lämpad för dagens och morgondagens tekniska potential. Planering av Sveriges havsbaserade vindkraft bör förberedas noggrant och beslutsprocesser samt tillståndsgivning baseras på bästa möjliga sakkunskap och bästa praxis. Kunskapsnivån behöver höjas, lagstiftade mål gällande biodiversitet, hälsa, friluftsliv, kust och hav och kulturmiljö respekteras samt att samhällsekonomiska och geopolitiska perspektiv behöver beaktas.

Som grund för sin sak har VJ framfört följande:

Helhetsbedömning av lämplig lokalisering av den tilltänkta elproduktionen är bristfällig. Den förslagna lokaliseringen av Utposten 2 är olämplig med hänsyn till flera naturreservat, riksintresse för naturvård och kulturmiljövård och friluftsliv. Det saknas en mer utförlig analys av alternativ lokalisering i närområdet motsvarande den elproduktion som är tänkt från aktuell vindkraftpark. Slutsatsen borde vara att den

tilltänkta elproduktionen vid Utposten 2 kan ersättas med elproduktion längre ut till havs.

Utposten 2 planerar att sälja delar av bolaget för att kunna genomföra 15-20 miljardersprojektet Utposten 2. Framtida ägare till vindkraftparken Utposten 2 är mycket oklart. Icke klarställda framtida ägarförhållanden gör det omöjligt att bedöma sökandes kompetens, operativ erfarenhet och finansiell styrka. Detta strider mot internationell praxis och svensk försiktighetsprincip och kunskapskraven.

Analys av ekonomisk hållbarhet för Utposten 2 är bristfällig. Det är oklart ifall ekonomisk hållbarhet förutsätter ett godkännande av domstolen för de tre vindkraftsprojekten Utposten 2, Gretas klackar 1 och Gretas klackar 2.

Sökandens förslag på säkerhet för återställning av naturen vid nedmontering är orimligt låg och uppgår till mindre än en sjundedel av internationella uppskattningar för havsbaserade projekt. Det täcker varken miljöincidenter, miljöskador eller återställningskostnader trots att detta är det primära syftet med säkerheten enligt miljöbalken. Risken är att Söderhamns kommun eller svenska staten måste betala miljardbelopp för att återställa naturen. Erfarenhet från andra vindkraftsprojekt visar att miljöincidenter kan inträffa redan i tidigt skede med potential för allvarliga konsekvenser för både miljön, lokalboende och verksamhetsutövaren. Försiktighetsprincipen bör råda eftersom miljöincidenter kan bli mycket kostsamma. Hela säkerheten ska därför vara avsatt i sin helhet innan tillståndet tas i anspråk.

Möjlig oförutsedd skada är underskattad. Skador kan uppstå under hela livscykeln för vindkraftparken utöver de föreslagna maximala tio åren. Domstolen bör förlänga tiden för anmälan av anspråk för oförutsedd skada tills vindparksanläggningen är helt avvecklad och naturen återställd i samråd med tillsynsmyndigheter.

Analyser av visuell påverkan och påverkan av ljud (buller) är bristfälliga. Vindkraftparkens påverkan kan vara mycket större än det som påstås i ansökan.

Utredningen är bristfällig genom att sökanden inte har utrett om rytmiska ljudstyrkevariationer förekommer över tid samt har felaktiga slutsatser avseende infraljud. Angående visuell påverkan kommer Utposten 2 ha en mycket påtaglig påverkan på de skyddsvärda områdena: naturreservatet Storjungfrun, Axmars naturreservat, Lilljungfrun, naturreservat Stenöorn och Natura 2000-området Axmar-Gåsholma.

Sökanden har gjort bristfälliga analyser av den påverkan som vindkraftparken kommer att ha på människor, fiskar, sälar, fåglar och fladdermöss samt rörande miljörisiker och miljögifter. Angående miljögifter avses frågor om incidenter och utsläpp samt påverkan på illegalt dumpade giftunnor, specifikt kvicksilvertunnor, samt förekomst av fiberbankar.

Ansökan bygger på teoretiska uppskattningar och gissningar om vindkraftverk som ännu inte existerar. Detta gäller t.ex. både luftburet buller och undervattensbuller.

De kumulativa effekterna av fler vindkraftparker är bristfälligt belysta. Fördjupad helhetsbedömning av kumulativa effekter saknas.

Sökanden negligerar den omfattande nationella studien (KTH 2021) som visar att vindkraftsetablering har en betydelsefull negativ påverkan på lokalboendes fastighetsvärden.

MKB är mycket bristfällig för kabeldragningen från vindkraftparken till landanslutningen.

Samrådsskyldigheten inte har fullgjorts. Då sökanden har minst sex vindkraftparker utmed Jungfrukusten som de arbetar med går det inte att bilda sig en uppfattning om exploateringens omfattning, påverkan och konsekvenser vid samråd om enskilda delprojekt. Även i övrigt har samrådsunderlagen varit otillräckliga.

Föreningen Svenskt Landskapsskydd (FSL)

FSL har slutligen och sammanfattningsvis framfört att föreningen motsätter sig den etablering som sökanden ansöker om. FSL yrkar i första hand att mark- och miljödomstolen avslår ansökan i sin helhet och i andra hand att ansökan villkoras med att plastvittringen samlas upp. Det yttrande som VJ har lämnat ska även anses som en del av FSL:s eget yttrande. Att etablera en miljöfarlig elproduktionsindustri till havs, i detta fall vindkraft, är inte i sig förenligt med några miljömål rörande vatten, hav eller kust. Därför ska stor hänsyn och stor försiktighet användas.

Allt för ofta möts föreningens frågor och krav på saklighet med just tystnad vilket sökanden väljer även här. Det är tydligt att allt som står i vägen för deras önskemål ska undanröjas om än med vilseledande och felaktiga beskrivningar av hur vindkraft fungerar och alla dess negativa konsekvenser. Alla sökandens påståenden kan och måste ifrågasättas. Det är viktigt i målet att det inte bara är sökandens rättssäkerhet som ska tillmötesgå. Det är många inblandade i målet och deras rättssäkerhet ska väga lika tungt. Det gäller även alla andra aspekter som målet kan innehålla såsom ekonomiska, kulturella, sociala, miljömässiga och juridiska.

Platsen är olämplig för energiutvinning genom vindkraftverk med hänsyn till etablerade verksamheter och den känsliga marina miljön. De huvudsakliga skälen för yrkandet är följande:

MKB är undermålig och saknar fullständig LCA-analys som inkluderar en CO2-balans för hela projektet. Den kan således inte läggas till grund för ett beslut. Sökanden har heller inte följt Naturvårdsverkets nya vägledning om buller eller miljöbalkens krav för en MKB.

Platsen är känslig och olämplig för en miljöfarlig elproduktionsindustri. Att ytterligare rubba den biologiska balansen vore att medvetet medverka till att miljömålen inte kan nås. Vindkraft kan möjligtvis medverka till en renare luft men har så stora nackdelar i alla andra miljömål att det inte är förenligt med helheten och syftena med miljömålen. Sökanden har underlåtit att redovisa frågor kring vibrationer, mikroplaster,

livslängdsförkortning på grund av saltvatten, påverkan från ökad havsnivå och is, bristande redovisningar av ljudpåverkan/buller, påverkan från varningsbelysning, påverkan på havsbotten m.m.

Det finns redan etablerad verksamhet som inte kan samexistera med vindkraftverk. Sökanden ansöker om vindkraftverk som inte finns och det gör att alla beräkningar och påståenden i ansökan inte kan anses tillförlitliga. Ansökan kan omöjligt nå upp till den nivå som krävs för att kunna göra bedömningar av verksamhetens påverkan och konsekvenser som kan ligga till grund för ett tillstånd.

Vid en anslutning till elnätet måste nätägaren förvissa sig om att elproducenten kan leverera systemtjänster till elnätet bl.a. i form av spänning och frekvens. Detta krav finns i EU-direktivet 2016/631 och måste säkerställas innan tillstånd kan ges. En domstol kan inte ge tillstånd till något som strider mot ett EU-direktiv.

Inom ett område där det finns flera intressenter som vill bygga ska, enligt mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts dom den 2 mars 2016 i mål nr P 1220-15, en detaljplan göras. Det finns stor efterfrågan att bygga havsbaserad vindkraft. Det ansökta området ligger där kommunerna har rådighet och en detaljplan ska därför upprättas. Det som FSL vill ha prövat är om detta förhållande även gäller till havs, alltså om det krävs detaljplan eller annat om fler än en vill bygga i samma område även vid kommunalt tillstyrkande.

FSL konstaterar att sökanden inte vill kännas vid den vittring av plast som ständigt sker från rotorbladen. Enligt de vanligt förekommande villkoren ska verksamhetsutövaren samla upp avfall och kemikalier under anläggnings- och drifttid. Hur resonerar sökanden här och hur kommer villkoret att samla upp alla de kilo avfall från bladen, som annars kommer att hamna i havet att se ut? Det kan inte vara förenligt med dagens krav på att förhindra plaster i miljön att tillåta spridning av vittrande material från rotorbladen. Sökanden har inte lämnat in fakta om detta.

Angående provtagning av sediment kan man inte avläsa var dessa prover är tagna. Provtagningens omfattning kan inte anses tillfredsställande då det är ett mycket stort område som berörs. Hur ser sedimentproverna ut om 20 år? Det saknas även ett framtidsscenario angående föroreningarnas förekomst och ökning med anledning av den planerade miljöfarliga elproduktionsindustrin i en känslig havsmiljö. Vittring och slitage från alla maskindelar under bygg- och drifttid kommer att hamna i havet och sjunka till botten eller hållas flytande en längre tid. Att nuvarande nivåer anses låga ger inte sökanden utrymme att öka dessa. Worst case- scenario ska gälla på alla punkter i hela projektet.

Angående sjöfartens konsekvenser saknas en utredning om hur mycket extra CO2 som kommer att släppas ut med anledning av de omvägar som sjöfarten kommer att tvingas göra under många år framöver samt en simulering av hur olyckor av olika slag ska hanteras. Det måste finnas en utredning baserat på worst case- scenario för hur en olycka kan hanteras och konsekvenserna av denna. Det gäller både under bygg-, drift- och återställningstid. Analysen kan inte ligga till grund för ett beslut på grund av dess osäkerheter.

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen har slutligen och sammanfattningsvis framfört att föreningen tagit del av handlingarna och är av uppfattningen att vindkraftverken inte i oroande grad påverkar den biologiska mångfalden i området.

Producentorganisationen Kustfiskarna Bottenhavet

Producentorganisationen Kustfiskarna Bottenhavet har slutligen och sammanfattningsvis framfört att Bottenhavet är en av få platser längs Sveriges kust med fiskelägen som ännu är aktiva. Yrkesfisket i området för Utposten 2:s etablering har traditioner som sträcker sig hundratals år tillbaka i tiden och är tillsammans med surströmmingssalterierna en viktig del av ett unikt kulturarv. Kustfiskarna Bottenhavet är starkt kritiska till Utposten 2:s planer på en vindkraftetablering som hotar det kustnära yrkesfiskets framtid. Det finns även en betydande osäkerhet över de negativa

effekter som vindkraftparken kan medföra på yrkesfisket avseende t.ex. restriktioner och fysisk inverkan på havsmiljön.

Området för etableringen av Utposten 2 är av stor betydelse för det lokala och kustnära yrkesfisket och ligger i direkt anslutning till fiskeläget Saltharsfjärden där fem medlemmar nyligen investerat ca 20 miljoner i en restaurang och beredningsanläggning för fisk. Vid en etablering kommer en betydande del av fiskets traditionellt viktiga områden göras otillgängliga på grund av restriktioner avseende förankring vilket kommer få en betydande ekonomisk påverkan på fisket i området.

Det finns även en betydande oro för att en etablering långsiktigt kommer innebära negativa effekter på de lokala bestånden av strömming och lax. Både beståndet av strömmingen och storleken på strömmingen har minskat betydligt vilket gör att de traditionellt viktiga fångstplatserna för strömming bör skyddas från vidare exploatering. Det lokala yrkesfisket bidrar till en hållbar livsmedelsproduktion, lokala arbetstillfällen och ett levande kulturarv. Kustfiskarna Bottenhavet anser därför att Utposten 2:s etablering försvårar möjligheten att uppnå Sveriges nationella livsmedelsstrategi och delmål avseende det globala målet 14:4 att främja hållbart fiske.

SÖKANDENS SVAR PÅ YTTRANDEN

Sökanden har anfört i huvudsak följande med anledning av yrkanden om avvisning.

Brister i samrådet?

Sökanden har ansett att samrådet skett på ett korrekt sätt. Sökanden anser inte att något särskilt samråd med STOAB varit nödvändigt av formella skäl, men sökanden måste oaktat detta genom vidtagna kontakter med STOAB angående projektet anses ha genomfört ett samråd motsvarande vad som krävs för en särskilt berörd part. Att STOAB i sent skede har framhållit att sökanden inte samrått med dem framstår mot denna bakgrund som en ren efterhandskonstruktion som ska ses i ljuset av STOAB:s egen inneliggande tillståndsansökan. STOAB:s ointresse att vilja delta i samråd trots upprepade möjligheter kan inte få till följd att sökanden inte anses ha uppfyllt sin

samråds skyldighet. De genomförda samråden är inte behäftade med sådana brister att det föreligger skäl att avvisa ansökan.

Samrådsprocessen för Utposten 2-projektet skedde under tidsperioden mars 2019 till september 2020. Den 5 mars 2019 bjöds länsstyrelse, kommuner och myndigheter in till avgränsningssamråd via e-post. Den 21 mars 2019 hölls samrådsmöte i lokaler hos länsstyrelsen. Skriftliga synpunkter inkom fram till den 22 april 2019. Den 31 augusti 2019 annonserades inbjudan till samrådsmöte på helsida i Gefle Dagblad, Arbetarbladet samt Söderhamns-Kuriren. Samråd med allmänheten hölls den 12 september 2019 i CFL Söderhamn samt den 13 september 2019 i restaurang Kopparmässen i Norrsundets hamn i Gävle. Vid dessa samrådsmöten skrev 15 respektive 38 enskilda upp sina namn, men fler deltog. Annons, protokoll från mötet, och inkomna synpunkter, finns bilagt i ingiven samrådsredogörelse. Separata samrådsmöten hölls med aktörer som önskade detta under september 2019 – mars 2020. Den 13 september 2019 hölls ett separat samrådsmöte med Naturskyddsföreningen i Gävle. Den 18 oktober 2019 hölls ett separat samrådsmöte med representanter från yrkesfiskarna. Den 10 mars 2020 hölls ett separat samrådsmöte med Sjöfartsverket, Transportstyrelsen och Trafikverket. Samråden skedde digitalt. Den 6 augusti 2020 bjöds samtliga berörda myndigheter in till skriftligt avgränsningssamråd via e-post. Skriftlig form valdes på grund av rådande covidrestriktioner. Skriftliga synpunkter inkom fram till den 1 september 2019. Skriftliga kommentarer inkom från länsstyrelsen, Gävle kommun, Energimyndigheten, Försvarmakten, Gästrikke Räddningstjänst, Havs- och Vattenmyndigheten, Räddningstjänsten södra Hälsingland, Kustbevakningen, Luftfartsverket, Länsmuseum Gävleborg, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Statens Geotekniska Institut, Sjöfartsverket, SMHI, Statens Maritima och Transporthistoriska Museer och Svenska Kraftnät. Skriftlig inbjudan skickades den 6 augusti 2020 till föreningar, intresseorganisationer, licensierade yrkesfiskare och särskilt berörda fastighetsägare vid landanslutningar. Den 10 och 11 augusti 2020 anordnades samråd för allmänhet, föreningar, organisationer och enskilda. Samrådet hölls i Svea Vind Offshores lokaler i Gävle. Syftet med detta samråd var att presentera de visualiseringar

som hade tagits fram utifrån de förslag till fotopunkter som framkom på samrådet 2019. Vid samrådet presenterades även vindkraftsprojektets lokalisering, omfattning inklusive kabelkorridorer, utformning, miljöpåverkan samt MKB:s innehåll. Sammanlagt kom 34 personer. Annonsen publicerades i Arbetarbladet, Gefle Dagblad och Söderhamns-Kuriren den 28 juli 2020 och den 6 augusti 2020. Efter mötet inkom ett tiotal skriftliga synpunkter från enskilda. Protokoll från mötet och inkomna synpunkter finns bilagt i ingiven samrådsredogörelse. Separata möten hölls under augusti och september 2020 såväl med myndigheter, föreningar som enskilda som önskade detta. Den 12 augusti 2020 hölls ett samrådsmöte med Trollharens och Kalvöarnas hamnförening. Den 17 augusti 2020 hölls ett samråd med Granöns vägförening. Den 18 augusti 2020 hölls ett separat samrådsmöte med Sjöfartsverket, Transportstyrelsen och Trafikverket. Den 24 augusti 2020 hölls samråd med Agö hamnlags samfällighetsförening. Den 25 augusti respektive 16 september 2020 hölls samråd med Stora Enso. Den 11 september 2020 hölls samråd med Rottneros. Den 16 september 2020 hölls ett samråd med Söderhamns kommun. I detta samrådskede skickades även den 16 september 2020 en förfrågan till STOAB om bolaget önskade inbjudan till samråd (aktbilaga 270).

STOAB innehar ett outnyttjat tillstånd från 2011 ("2011 års tillstånd") och får därmed anses omfattas av samrådskretsen i denna ansökan. Enligt sökandens uppfattning kan STOAB däremot inte anses som särskilt berörd enligt 6 kap. miljöbalken. STOAB:s befintliga tillstånd meddelat av mark- och miljödomstolen 2010 avser en äldre turbinteknik som inte motsvarar dagens krav på bästa möjliga teknik. STOAB har inte tagit tillståndet i anspråk utan har istället i maj 2021 ansökt om ett nytt tillstånd för ett överlappande och utökat projektområde. I den MKB som bifogats till STOAB:s nya tillståndsansökan anges som skäl för den nya ansökan att teknikutvecklingen för vindkraft gått i mycket snabb takt de senaste åren, och att det, givet rådande teknikutvecklingstakt och prognostiserade utsikter på energimarknaden, finns ett behov att uppdatera planerad turbinteknik för att möjliggöra lönsamhet i projektet. Detta visar att STOAB inte har och inte heller under 2019 eller 2020 hade för avsikt att ta i anspråk tillståndet från 2011. Sökanden har ändå särskilt erbjudit STOAB samråd. Det

har funnits en dialog mellan sökandens VD Mattias Wärn och STOAB:s VD Olle Hedberg om bolagens respektive vindkraftsprojekt i området. STOAB har således varit väl medvetet om att sökanden har ett vindkraftsprojekt i närområdet till STOAB:s projekt och även erbjudits att ta del av samrådsunderlaget. Det bör i detta sammanhang särskilt beaktas att WPD-koncernen är en av Europas ledande vindkraftprojektörer, en professionell aktör i vindkraftbranschen och väl skickade att tillvarata sina intressen. Sökanden har beaktat STOAB:s befintliga tillstånd inför upprättandet av samrådsunderlag och MKB oavsett att det inte är särskilt sannolikt att STOAB har för avsikt att utnyttja detta tillstånd. Sökanden har således i materiell mening beaktat STOAB:s befintliga tillstånd trots att detta sannolikt inte kommer att tas i anspråk.

Karolin Neumann på STOAB skickade ett mail den 16 september 2020 rörande STOAB:s ansökan om nytt tillstånd för utökat område och översände samrådsunderlag avseende det nya Storgrundet-projektet till Maria Brolin hos sökanden. STOAB var således väl införstådda med Utposten 2-projektet. Maria Brolin uppgav i e-post till Karolin Neumann att samråd hade genomförts i Utposten 2, vilket var allmänt känt, att sökanden nu kompletterade med möten efter att ha tagit fram visualiseringar och kabelkorridorer, frågade om STOAB ville ha en inbjudan till samråd, och undrade om STOAB hade synpunkter på Utposten 2:s projekt. Karolin Neumann var projektledare och STOAB:s kontaktperson i samrådsfrågor. Karolin Neumann hänvisade också i sin e-post till Maria Brolin till Olle Hedberg ”och den dialog som finns därigenom”. Karolin Neuman bekräftar således den dialog som fanns mellan Olle Hedberg och Mattias Wärn, de båda bolagens VD:ar. Sökandens förfrågan ledde inte till något besked att inbjudan eller underlag önskades. Sökanden har vidare i oktober 2020 yttrat sig över STOAB:s nya vindkraftsprojekt och bl.a. informerat att STOAB:s nya tillståndsansökan överlappar sökandens projektområde. Ett år därefter inkommer STOAB med en formell invändning om att STOAB inte kallats till samråd. STOAB var således väl medvetet om Utposten 2-projektet, men valde att inte yttra sig över projektet. Sökanden uppfattade att STOAB inte var intresserade av att lämna några synpunkter.

För det fall domstolen skulle finna att det finns brister i samrådshänseende hemställs att domstolen ger Utposten 2 tillfälle att läka bristerna. Sökanden anser att eventuella brister inte är allvarligare än att de kan läkas, om de inte kan anses läkta genom STOAB:s deltagande och vad som kommit fram i huvudförhandlingen. Det är framför allt STOAB:s enskilda ekonomiska intresse med eventuella vakförluster att kunna nyttja sitt nuvarande tillstånd som berörs. Möjligheten att läka samrådet måste ses i ljuset av detta och med beaktande av de kontakter som förevarit mellan sökanden och STOAB. Ett samråd syftar främst till att uppnå en allsidig belysning av tillståndobjektets utformning och lokalisering. När det gäller utformning och omfattning ska understrykas att sökandens ansökan har en öppen karaktär när det gäller närmare utformning och omfattning av verksamheten. När det gäller lokalisering kan, som nämnts ovan, framhållas att STOAB per idag har en egen ansökan vad gäller samma typ av verksamhet i samma geografiska område. STOAB, i egenskap av kommersiell vindkraftsexploator, företräder samma utbyggnadspositiva grundintresse som sökanden. Det är inte främst synpunkter hänförliga till detta intresse som är avgörande i ett samrådsförfarande – långt viktigare är att allsidigt fånga upp de i förhållande till utbyggnad motstående intressen som finns. För hantering av frågor av främst rent inbördes kommersiell art mellan olika exploatörsintressen finns mer ändamålsenliga mekanismer än själva samrådsprocessen. Vad som konkret framkommit genom framförda synpunkter i processen visar att det från detta perspektiv finns ett mer än fullgott underlag för den fortsatta prövningen av sökandens ansökan.

STOAB innehar idag tillstånd för att uppföra och driva en havsbaserad vindkraftpark öster om ön Storjungfrun i Gävleborgs län. Teknikutvecklingen för vindkraft har gått i mycket snabb takt under de senaste åren. Med hänsyn till de vindkraftverk som nu utvecklas och finns tillgängliga på marknaden, har STOAB utrett möjligheten att etablera en vindkraftpark vid Storgrundet som inrymmer högre vindkraftverk inom ett utökat område. Detta för att nyttja vindresurserna inom området utifrån de bästa tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna. Av MKB framgår vidare att det nysökta tillståndet avser verk med en totalhöjd om högst 290 meter, jämfört med

180 meter för 2011 års tillstånd. Den förväntade effekten av parken anges vara upp till 1 020 MW, att jämföra med de 265 MW som beräknats för 2011 års tillstånd, dvs. fyra gånger så hög effekt. Som bakgrund till ansökan anges bl.a. att det, givet rådande teknikutvecklingstakt och prognostiserade utsikter på energimarknaden, finns ett behov av att uppdatera planerad turbinteknik för att möjliggöra ökad lönsamhet i projektet. STOAB torde således inte ha för avsikt att utnyttja 2011 års tillstånd. Anledningen är den snabba teknikutvecklingen i vindkraftbranschen. Det lagakraftvunna tillståndet från 2011, som i sin tur vilar på ett tillstånd från 2010, utgör en begränsning då det avser en teknisk lösning med en äldre turbinteknik som inte möter dagens krav på bästa möjliga teknik. Vare sig i kontakterna mellan STOAB och sökanden, eller i övrigt, har det alltså framkommit något som skulle tyda på att STOAB har för avsikt att ianspråka befintligt tillstånd. Även om det skulle funnits en avsikt för STOAB att ianspråka befintligt tillstånd har STOAB getts möjlighet att uppmärksamma sökanden på detta, vilket inte har skett. Att STOAB inte visat något intresse för att ta tillvara möjligheten att lämna samrådssynpunkter framstår enligt sökanden som följdriktigt i förhållande till ointresset att realisera en vindkraftpark i enlighet med 2011 års tillstånd.

STOAB har hävdad att ett uppförande av vindkraftverk i enlighet med sökandens ansökan skulle medföra ett sådant produktionsbortfall för en park uppförd enligt 2011 års tillstånd i form av vakförluster att STOAB:s verksamhet skulle bli ekonomiskt olönsam, och att den tillståndssökta verksamheten påtagligt skulle komma försvåra utnyttjandet av en tillståndsgiven anläggning för energiproduktion och har härför åberopat en utredning. Sökanden menar att frågan om vakförluster är en sådan ekonomisk omständighet som inte i sig ska beaktas eller beröras i samrådet. Sökanden har låtit Sweco utföra en utredning av vakförluster angående de båda vindkraftparkerna. Resultatet av beräkningen visar på vakförluster om ca 1,4 % för STOAB (att jämföra med 2,9 % som STOAB hävdad).

Sökanden har vid huvudförhandlingen visat hur vakförluster kan beräknas.

Sammantaget anser sökanden att samråd skett på ett tillräckligt sätt.

SKÄL FÖR BESLUT

Målets handläggning

Ansökan kom in till mark- och miljödomstolen den 30 oktober 2020. Därefter har domstolen begärt in en del kompletteringar innan ansökan skickades för s.k. kompletteringsföreläggande till ett antal myndigheter för att sedan kungöras på sedvanligt sätt i juli 2021. Ett stort antal yttranden kom in från remissmyndigheter och enskilda. Dessa yttranden har skickats på remiss till sökanden, vars svar har skickats till de som yttrat sig i målet. Gävle kommun har tillstyrkt tillstånd för anläggning av vindkraft enligt 16 kap. 4 § miljöbalken, vilket beslut sent kom att överklagas till Förvaltningsrätten i Falun och vann laga kraft först i april 2022.

Domstolen har förelagt Försvarmakten att yttra sig över antalet kraftverk beroende av beslutade och ansökta tillstånd. STOAB har tillstånd till vindkraft i närområde genom dom M 8211-10 vid Mark- och miljööverdomstolen samt M 2091-16 vid mark- och miljödomstolen där tidpunkten för igångsättande av verksamheten och arbetstiden för vattenverksamheten förlängts till den 2 september 2026. STOAB har dessutom en ny ansökan vid mark- och miljödomstolen, M 1569-21, som avser delvis samma område som nu aktuell ansökan i M 3133-20, där huvudförhandling ännu inte ägt rum. Domstolen har skickat liknande förelägganden till Försvarmakten vad avser målen M 3133-20 och M 1569-21. Det är dock inte lagligen möjligt att ha gemensam handläggning för dessa två ansökningar. Huvudförhandling har ägt rum i M 3133-20 den 25-26 augusti 2022 i Gävle. Syn har inte hållits. Efter huvudförhandlingen har skriftväxling ägt rum rörande frågor av enklare art.

Domstolens prövning

Det mark- och miljödomstolen har att ta ställning i detta mål är i första hand om det föreligger sådana brister i ansökan att det finns skäl att avvisa denna. Därvid kan domstolen även pröva sådana omständigheter som inte har åberopats av sakägare eller remissinstanser. Domstolen gör då en s.k. formell prövning av ansökan. Först i det

fallet att skäl för avvisning inte föreligger, ska domstolen pröva om ansökan ska avslås eller godtas. Domstolen gör då en s.k. materiell prövning av ansökan.

Ska ansökan avvisas?

STOAB, Vision Jungfrukusten, Bergmans fisk och rökeri i Saltharsfjärden AB, H.T., M.W., S.L., M.O., B-M och B.W., M.E. A. och B. P., A. och A-C L., L.P., B. och M. N., B. och J.J., L.E.B., E.S., G.A.och S.N. har yrkat att ansökan ska avvisas på olika grunder.

STOAB har angett bl.a. brister i samrådsförfarandet som grund för avvisning.

Sökanden har ansett att avvisningsyrkandena ska avslås och att MKB ska godtas.

Lagstiftning, förarbeten och praxis

6 kap. miljöbalken reglerar miljöprövningar och förfarandet vad avser MKB och har från 1 januari 2018 ersatts av ett nytt 6 kap. med en ny rubrik och en ny disposition. Flera av bestämmelserna har förts in oförändrade med endast språkliga och redaktionella ändringar. Ansökan i detta mål hanteras enligt den nya lagstiftningen; (SFS 2017:955, prop. 2016/17:200). MKB:s omfattning och innehåll regleras bl.a. i 6 kap. 11, 12 och 35 §§ miljöbalken. Miljöbedömningsförordningen (SFS 2017:966) innehåller bestämmelser om miljöprövningar enligt 6 kap. miljöbalken.

Avgränsningssamråd ska enligt 6 kap. 30 § miljöbalken ske med bl.a. länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörda av verksamheten eller åtgärden.

Avgränsningssamrådet ska enligt 6 kap. 31 § miljöbalken påbörjas och samrådsunderlaget lämnas i så god tid att det ger utrymme för ett meningsfullt samråd innan verksamhetsutövaren utformar MKB och den slutliga tillståndsansökan.

Bestämmelserna syftar till att ge samrådsparterna möjlighet att i ett tidigt skede kunna delta i processen och påverka projektets utformning och beslutsunderlag (prop. 2016/17:200 s. 202).

Vad avser samrådsretsen och samrådsunderlaget framgår bl.a. följande av förarbeten prop. 2016/17:200 s. 119:

Enligt nuvarande 6 kap. 4 § första stycket 2 miljöbalken ska samråd ske med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda. I promemorian föreslås att det inte uttryckligen behöver anges att samråd ska ske med enskilda som kan antas bli särskilt berörda eftersom sådana enskilda är en del av den allmänhet som kan antas bli berörd och med vilka samråd ska ske. Länsstyrelsen i Östergötlands län har angett att den anser att det tydligare bör framgå att samråd även ska ske med de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden. Regeringen instämmer i den bedömningen eftersom kontakt med enskilda som särskilt berörs bör ske genom en direktkontakt medan kontakt med den berörda allmänheten i bredare bemärkelse kan ske på annat sätt, t.ex. genom annons i ortspressen.

s. 121:

För att samrådet ska bli meningsfullt bedöms det lämpligt att samrådsunderlaget lämnas och att avgränsningssamrådet inleds i så god tid att det ger utrymme för ett meningsfullt samråd och möjlighet för verksamhetsutövaren att utforma sin miljökonsekvensbeskrivning och sin slutliga tillståndsansökan med hänsyn till vad som kommer fram i samrådet.

Mark- och miljööverdomstolens (MÖD) avgörande i mål M 12652-21 (LKAB) gäller äldre lagstiftning men ny lagstiftning är väsentligen lika avseende vilka som ska delta i samrådet. Ansökan avvisades på grund av bristande samråd. I avgörandet anges bl. a följande:

Ändamålsskäl talar också för att verksamhetsutövaren bör identifiera vilka som kan antas bli särskilt berörda och genom riktade åtgärder försöka nå fram till dem med information om samrådet. I samrådets funktion ingår att på ett tidigt stadium fånga upp uppgifter och åsikter från bl.a. närboende, för att få ett så bra underlag som möjligt inför arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen och den planerade tillståndsansökan. Sådana kontakter kan vara av värde för såväl berörda som för verksamhetsutövaren, eftersom de ökar förutsättningarna för att på ett tidigt stadium anpassa den planerade verksamheten så att de negativa effekterna blir så begränsade som möjligt. Sådan anpassning kan för vissa verksamheter bestå i att helt andra lokaliseringar eller utformningar övervägs, medan det i andra fall kan handla om mindre justeringar av verksamheten eller anpassningar i utredningsarbetet. Genom att verksamhetsutövaren på ett tidigt stadium identifierar särskilt berörda och ger dem möjlighet att lämna synpunkter minskar också risken för att störningar uppmärksammas först senare i tillståndsprocessen, något som kan leda till att den fördröjs och blir mer komplicerad. För att dessa syften ska uppnås är det naturligtvis helt centralt att informationen om samrådet når fram till dem som är särskilt berörda. Sannolikheten för att det ska ske blir betydligt högre om information skickas direkt till dem, jämfört med om den endast lämnas i tidningsannonser och liknande.

Högsta domstolen prövade i rättsfallet NJA 2009 s. 321 om brister i en MKB kunde avhjälpas. Bristerna i det fallet bestod i att alternativa utformningar av en planerad skyddsdamm inte hade redovisats. Högsta domstolen uttalade att det mera sällan bör vara möjligt att under en fortsatt handläggning läka väsentliga initiala brister i en MKB.

Mark- och miljööverdomstolen har tagit ställning till frågan om genomförda samråd varit godtagbara i bl.a. rättsfallen MÖD 2002:15, MÖD 2002:39, MÖD 2003:88 och MÖD 2015:35. I ett av dessa avgöranden, MÖD 2002:39, fann Mark- och miljööverdomstolen att brister i samrådet kunde avhjälpas även efter det att ansökan getts in till tillståndsmyndigheten. Det rörde sig i det fallet om fortsatt tillstånd för bortledning av vatten för trädgårdsbevattning. Verksamheten var av mindre omfattning

och hade pågått under lång tid, såvitt framkommit utan att medföra några skador på omgivningen. I MÖD 2003:88 uttalade Mark- och miljööverdomstolen att frågan om det i efterhand är möjligt att avhjälpa brister i samrådsförfarandet får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och att bedömningen ska göras med hänsyn till framför allt verksamhetens art och omfattning samt de allmänna och enskilda intressen som berörs. Domstolen tog även hänsyn till att bristerna, bl.a. att alla särskilt berörda inte hade kontaktats, var förhållandevis allvarliga.

Mark- och miljödomstolens ställningstaganden

Domstolen har att bedöma om samråd har skett på sådant sätt att MKB kan läggas till grund för prövning av ansökan.

Samråd

Samråd med särskilt berörda

Skillnad görs i samråd mellan enskilda som kan antas bli särskilt berörda och en bredare allmänhet. Ändamålsskäl talar också för att verksamhetsutövaren bör identifiera vilka som kan antas bli särskilt berörda och genom riktade åtgärder försöka nå fram till dem med information om samrådet. I samrådets funktion ingår att på ett tidigt stadium fånga upp uppgifter och åsikter för att få ett så bra underlag som möjligt inför arbetet med MKB och den planerade tillståndsansökan. Sådana kontakter kan vara av värde för såväl berörda som för verksamhetsutövaren, eftersom de ökar förutsättningarna för att på ett tidigt stadium anpassa den planerade verksamheten så att de negativa effekterna blir så begränsade som möjligt. Sådan anpassning kan för vissa verksamheter bestå i att helt andra lokaliseringar eller utformningar övervägs, medan det i andra fall kan handla om mindre justeringar av verksamheten eller anpassningar i utredningsarbetet. Genom att verksamhetsutövaren på ett tidigt stadium identifierar särskilt berörda och ger dem möjlighet att lämna synpunkter minskar också risken för att störningar uppmärksammas först senare i tillstandsprocessen, något som kan leda till att den fördröjs och blir mer komplicerad. För att dessa syften ska uppnås är det naturligtvis helt centralt att informationen om samrådet når fram till dem som är särskilt berörda. Samrådsförfarandet för särskilt berörda kan se ut på olika sätt

beroende på omständigheterna. Det bör sällan kunna motiveras att de som på ett mer påtagligt sätt kommer att påverkas av verksamheten inte får information om samrådet genom direktutskick eller motsvarande. Noterbart är även att i 6 kap. 31 § miljöbalken anges att samrådsunderlaget ska lämnas god tid.

Är STOAB särskilt berörd och hur har samråd ägt rum?

Sökanden har genomfört samråd vid flera tillfällen under tiden mars 2019 – september 2020. Först genom inbjudan till ett avgränsningssamråd med ett antal myndigheter och kommuner och därefter annonser i lokalpressen med inbjudan till samrådsmöte. Separata samrådsmöten har även hållits med aktörer som önskade detta. STOAB har inte bjudits in till avgränsningssamrådet 2019.

Sökanden har gjort gällande att STOAB inte är särskilt berörd. Vid tiden för avgränsningssamrådet 2019 hade STOAB tillstånd enligt dom till havsbaserad vindkraft i omedelbar anslutning till området i detta mål. Kontakter har ägt rum mellan företrädare för STOAB och sökanden både innan och efter tiden för samrådet. Sökanden visste alltså om tillståndet men man har anfört att det är obsolet och aldrig kommer att nyttjas av STOAB. Det är därför STOAB enligt sökanden gjort en ny ansökan (M 1569-21). Domstolen anser dock att det inte kan åligga sökanden att göra bedömningen om ett befintligt tillstånd ska tas i anspråk eller inte. En beslutad och lagakraftvunnen verksamhet i direkt anslutning till nu sökt verksamhet kan enligt domstolen komma att påverkas. I vart fall vid tiden för samrådet 2019 fanns det gott om tid för STOAB att realisera tillståndet. Enligt mark- och miljödomstolen är STOAB därför sådan särskilt berörd enskild som ska bjudas in till avgränsningssamråd och få samrådsunderlag i god tid. Därmed ska STOAB kunna påverka MKB och ansökan, t.ex. såvitt avser vindkraftverkens placering och höjd.

STOAB har i mailkontakt med sökanden den 16 september 2020 bjudit in till samråd för egen del och samtidigt frågat om samrådet för Utposten 2. Sökanden har därvid svarat att samrådet är genomfört 2019 och att detta var allmänt känt samt att MKB och ansökan ligger klara i avvaktan på kompletterande samråd. Sökanden har då även

frågat STOAB om man vill ha en inbjudan. Av mailet framgår alltså att STOAB känt till att projektet Utposten 2 fanns. Sökanden har gjort gällande att tillräckligt samråd har skett med STOAB genom annonser i tidningar, att STOAB själva är väl skickade att bevaka sina intressen, att kontakter skett med STOAB och att STOAB getts tillfälle att framföra sina synpunkter. Det har framgått i målet att kontakter har ägt rum mellan företrädare på STOAB och sökanden under flera år. Bl.a. framgår av mail från sökanden följande ” Vi kontaktade er som sagt redan innan vi påbörjade projekteringen under 2017 och 2018. Vi har under flera år sökt er för möten och lyckades få ett möte med Achim i Stockholm på Nobis där han skulle återkomma vilket han inte gjorde.”

Den omständigheten att verksamheten är väl känd för STOAB kan inte frånta sökanden skyldigheten att samråda med särskilt berörda på sedvanligt sätt. Oberoende av om STOAB är näringsidkare inom vindkraft och känt till att Utposten 2 var på gång borde STOAB alltså ha bjudits in särskilt till avgränsningssamråd och det är sökanden som har bevisbördan för att samråd ägt rum. STOAB har 2019 inte fått någon inbjudan till avgränsningssamråd. Däremot har STOAB i september 2020 fått en förfrågan om man *vill* ha en inbjudan till samråd. Vid den tiden var ansökan och MKB, enligt uppgifter från sökanden, väsentligen klara.

Noterbart är att STOAB i ansökan i annat mål, M 1569-21, är sökande till vindkraft i delvis samma område som sökanden i detta mål. Kammarkollegiet har inte haft något att erinra vad det gäller rådighet till området för båda sökandena. Frågan om tillstyrkan av tillstånd i mål 1569-21 enligt 16 kap. 4 § miljöbalken är dock ännu inte avgjord i förvaltningsrätt och huvudförhandling kan tidigast ske hösten 2022. STOAB har alltså nu sannolikt ett stort intresse av att sökanden inte erhåller tillstånd och i vart fall inte före STOAB.

Regelverket för samråd är omfattande och detaljerat. Om någon särskild berörd har ett stort intresse att ansökan inte ska bifallas ska det dock inte påverka domstolens bedömning av hur formalia hanteras. Målet M 12652-21 vid Mark- och miljööverdomstolen (LKAB) avsåg samråd mellan en stor aktör och privatpersoner

med sannolikt mycket begränsad kunskap om branschen och om tillståndsprocessen. Sökanden och STOAB är i samma bransch med stor kunskap om branschen men även om tillståndsprocessen. Att parter är jämnstarka ska dock inte medföra lätnader för hur samråd ska ske. STOAB har inte i tid fått en tydlig inbjudan till avgränsningssamråd. Mark- och miljödomstolen finner därför att samråd med särskild berörd, STOAB, inte har skett på sätt som normalt ska ställas på ett samråd.

Kan brister i samrådet ändå godtas eller avhjälpas?

Av förarbeten och praxis framgår att samrådets syfte i första hand inte är information utan att genom dialog med de som på olika sätt berörs få förutsättningar att planera verksamheten. En väsentlig del i samrådet är att tillföra uppgifter och synpunkter som verksamhetsutövaren inte förutsett. Att läka brister i ett sent samråd är därför svårt. En förfrågan om samråd skedde visserligen i september 2020 innan ansökan gavs in till domstolen. Vid det tillfället var mycket i MKB och ansökan klart och ansökan gavs in till domstolen den 30 oktober 2020. Under handläggningen i domstol har vissa klarlägganden gjorts vad avser t.ex. vakförluster. Ansökan anger att slutlig placering och utformning av vindkraftverken kommer att bestämmas senare genom s.k. box-modell. Detta innebär att exakt placering och utformning ännu inte är bestämda och att samråd ska ske med ett antal myndigheter samt att Försvarsmakten ska ge tillstånd till placeringen. Ett villkor i ett tillstånd att samråd måste ske även med STOAB skulle, enligt domstolen, inte läka bristen på avgränsningssamråd 2019. STOAB hade i ett tidigt skede inte möjlighet att påverka MKB och ansökan inkluderande hela upplägget på vindkraftparkens placering och utformning och den bristen går inte att läka.

Sammantaget finner mark- och miljödomstolen att det finns sådana brister i samrådet med STOAB att MKB därmed inte kan läggas till grund för att pröva ansökan. Ansökan ska på den grunden avvisas.

Sammanfattning

Av miljöbalken och praxis framgår att den som avser att bedriva tillståndspliktig verksamhet ska identifiera och samråda med enskilda som kan antas bli berörda av

verksamheten innan MKB upprättas, samt att dessa enskilda i god tid får del av samrådsunderlaget. Särskilt berörda bör bjudas in till samråd genom direktutskick.

Domstolen anser att STOAB är att betrakta som särskilt berörd. Sökanden har varit i viss kontakt med STOAB, men STOAB har inte i tid fått en tydlig inbjudan till avgränsningssamråd. Mark- och miljödomstolen finner därför att sökanden därmed inte uppfyllt kraven på samråd och att denna brist inte kunnat åtgärdas inom ramen för den pågående tillståndsprövningen. MKB kan därför inte godkännas och ansökan ska därmed avvisas.

Domstolen har inte funnit skäl att pröva ytterligare grunder för yrkanden att avvisa ansökan, då dessa grunder tangerar grunderna ovan eller är att hänföra till att materiellt pröva ansökan. Då ansökan avvisas kan mark- och miljödomstolen alltså inte materiellt pröva ansökan och de övriga yrkanden och grunder som framförts i målet.

Rättegångskostnader

Ansökan avser verksamhet både enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken. Enligt 25 kap. 2 § miljöbalken ska sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid mark- och miljödomstolen i ansökningsmål om vattenverksamhet. Enligt 25 kap. 1 § i samma balk utgår inte ersättning för rättegångskostnader i mål om miljöfarlig verksamhet. Sökanden ska endast ersätta rättegångskostnader såvitt avser vattenverksamhet, dvs. enligt 11 kap. miljöbalken. Enligt domstolen är byggandet av fundamenten i vatten att anse som vattenverksamhet medan själva vindkraftverken är miljöfarlig verksamhet. Länsstyrelsen har yrkat ersättning med 280 000 kr avseende 350 timmar á 800 kr. Länsstyrelsen anser att yrkad ersättning är rimlig för sakområdena artskydd, naturmiljö, kulturmiljö, vattenverksamhet och miljöskydd samt att den del av yrkad ersättning som utgörs av miljöfarlig verksamhet är mycket begränsad. Sökanden har ställt sig frågande till beloppets storlek och hur mycket som kan anses vara hänförligt till 11 kap. miljöbalken.

Mycket i ansökan avser miljöfarlig verksamhet och mark- och miljödomstolen anser att betydligt mer än en mycket begränsad del av yrkad ersättning avser miljöfarlig verksamhet. Sökanden ska därför ersätta länsstyrelsen med skäligen uppskattade hälften av det yrkande beloppet, dvs. 140 000 kr.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställde prövningsavgiften enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken till 400 000 kr. Enligt 9 kap. 3 § 2 st. i nämnda förordning ska domstolen i samband med att handläggningen avslutas pröva avgiftens skälighet enligt första stycket med särskild hänsyn till prövningens omfattning. Domstolen noterar att målet har haft en mycket stor omfattning. Därför anser domstolen att det inte finns några skäl för att sätta ned avgiften.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-11)

Överklagande senast den 26 oktober 2022. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Lars-Göran Bennmarker

I domstolens avgörande har deltagit f.d. chefsrådmannen Lars-Göran Bennmarker, ordförande, och tekniska rådet Ragnar Asklund samt särskilda ledamöterna Mikael Lif och Kristina Branteryd.

Hur man överklagar

MMD-11

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från beslutets datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i beslutet.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se